

LOZAN SULH MUAHEDENAMESİ

Bir taraftan,
Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya,
Sırp-Hırvat-Sloven Devleti,
Ve diğer taraftan,
Türkiye,

1914 senesinden beri şarkın sükûnunu ihlâl eden hâli harbe kat'i surette
hatime vermek arzuyı müteakibile mütehassis olarak,

Ve kendi milletlerinin müşterek refah ve saadeti için elzem olan dostane ve
ticari münasebatı beyinlerinde yeniden tesis etmek emelinde bulunarak,

Ve bu münasebatın Devletlerin istiklâl ve hâkimiyetine hürmet esasına
müstenit olması vücubunu mülâhaza ederek, bu hususta bir Muahede aktine
karar vermişler ve murahhas olarak:

Haşmetlû Büyük Britanya ve İrlanda Kraliyeti Müttehidesi, Maverayı ebhar
Britanya arazisi Kralı ve Hindistan İmparatoru Hazretleri:

İstanbul'da Fevkalade Komiser Asaletlû Sir Horace George Montagu
Rumbold, Baronet, G.C.M.G.,

Fransa Cumhuriyeti:

Fransa Sefiri Kebiri, Cumhuriyetin şarkta Fevkalâde Komiseri, Lejyon Donör
nişanı millisinin Grandofisiye rütbesini haiz Ferik General Müsyü Maurice Pellé;

Haşmetlû İtalya Kralı Hazretleri:

Ayandan İtalya Sefiri Kebiri, İstanbul'da Fevkalade Komiser, Senmoris ve
Lazar ve Kuron Ditali nişanlarının Grankruva rütbesini haiz Asaletlû Marki Camille
Garroni;

Atina Fevkalade Murahhas ve Orta Elçisi, Senmoris ve Lazar nişanlarının
Komandör ve Kuron Ditali nişanının grandofisiye rütbesini haiz Müsyü Jules
César Montagna;

Haşmetlû Japonya İmparatoru Hazretleri:

Soleylövan nişanının birinci rütbesini haiz Roma Fevkalâde Sefiri Kebiri ve
Murahhası Müsyü Kentaro Otchiai Jusammi;

Haşmetlû Yunanlılar Kralı Hazretleri:

Esbak Heyeti Nüzzar Reisi, Sovör nişanının Granktuva rütbesini haiz Müsyü
Eleftherios K. Venizelos;

Londra Orta Elçisi, Sovör nişanının Komandör rütbesini haiz Müsyü
Démétre Caclamanos;

Haşmetlû Romanya Kralı Hazretleri:

Orta Elçi Müsyü Constantin I. Diamandy,

Orta Elçi Müsyü Constantin Contzesco;

Haşmetlû Sırp- Hırvatlar- Slovenler Kralı Hazretleri:

Bern'de Fevkalade Murahhas ve Orta Elçi Müsyü Doktor Miloutine
Yovanovitch;

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti:

Umuru Hariciye Vekili, Edirne Mebbusu İsmet Paşa,

Umuru Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekili, Sinob Meb'usu Doktor Rıza
Nur Bey,

Sabık Vekil, Trabzon Meb'usu Hasan Bey:

Hazeratını tayin etmişlerdir. Müşarünileyhim usulüne muvafık ve muteber
görülen selâhiyetnamelerini ibrazdan sonra atideki mevaddı kararlaştırmışlardır.

KISIM I.

SİYASİ AHKÂM

MADDE 1

İşbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren bir taraftan Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ve diğer taraftan Türkiye arasında ve kezâlik tarafeyn tebaaları beyninde hâli sulh sureti kat'iyede tekrar teessüs edecektir.

Tarafeyn arasında münasebatı resmiye vücut bulacak ve tarafeyn arazileri dahilinde siyasi ve şebhenderi memurin, vaki olacak itilafatı hususiyeye halel gelmeksizin, hukuku düvel esasatı umumiyesiyle tayin edilmiş olan muameleye mazhar olacaklardır.

FASIL I.

1. Araziye müteallik ahkâm

MADDE 2

Bahrisiyahtan Adalar denizine kadar Türkiye'nin hududu berveçhi zir tesbit edilmiştir. (Merbut bir numaralı haritaya müracaat):

Evvelâ- Bulgaristan ile:

Rezvaya munsabından Türkiye'ye, Bulgaristan ve Yunanistan'a ait üç hududun Meriç üzerinde kâin noktâ iltisakına kadar;

Bulgaristan'ın elyevm tahdit edilmiş olduğu şekilde cenup hududu;

Saniyen- Yunanistan ile:

Oradan Arda ve Meriç nehirlerinin birleştiği noktaya kadar:

Meriç mecrası;

Oradan Arda membaina doğru bu nehir üzerinde ve Çörek köyün hemen civarında olmak üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir noktaya kadar:

Arda mecrası;

Oradan cenubu şarkî istikametinde Bosna köyün bir kilometre munsap cihetinde Meriç üzerinde kâin bir noktaya kadar;

Bosna köyünü Türkiye'de bırakan hissolunacak derecede müstakim bir hat. Çörek köyü, beşinci maddede zikredilen Komisyon tarafından ahali ekseriyeti itibariyle Türk veya Rum olarak tanımlanacağına göre Türkiye'ye veya Yunanistan'a verilecektir. 11 Teşrinievvel 1922 tarihinden sonra bu köye hicret eden ahali bu hususta hesaba alınmayacaktır.

Oradan adalar denizine kadar

Meriç mecrası.

MADDE 3

Bahrisefitten İran hududuna kadar Türkiye'nin hududu berveçhi zir tesbit edilmiştir.:

Evvela - Suriye ile:

20 Teşrinievvel 1921 tarihinde aktolunan Fransa-Türkiye İtilafnamesinin 8. maddesinde musarrah ve muayyen hudut;

Saniyen- Irak ile:

Türkiye ile Irak arasındaki hudut dokuz ay zarfında Türkiye ile Büyük Britanya arasında sureti muslihanede tayin edilecektir.

Tayin olunan müddet zarfında iki Hükümet arasında itilâf husule gelmediği takdirde, ihtilâf Cemiyeti Akvam Meclisine arz olunacaktır.

Hattı hudut hakkında ittihaz olunacak karara intizaren Türkiye ile Büyük Britanya Hükümetleri mukadderatı kat'iyesi bu karara muallak olan arazinin hâli hazırında herhangi bir tebeddül ikaina bais olacak mahiyette hiçbir hareketi askeriye veya sairede bulunmadığı mütekabilen taahhüt ederler.

MADDE 4

İşbu Muahedenamede zikredilen hudutlar, işbu Muahedenameye merbut 1/1000000 mikyasındaki haritalar üzerinde tersim edilmiştir. Muahedename metni ile haritalar arasında ihtilaf vukuunda Muahedename metni muteber olacaktır.

MADDE 5

İkinci maddenin fıkrai saniyesinde muharrer hududu arazi üzerinde çizmeğe bir tahtiti hudut Komisyonu memur edilecektir. Bu komisyon her Devlet için birer murahhas olmak üzere Yunanistan ve Türkiye murahhaslarından mezkûr Hükümetlerce bir Devleti salise tebaası meyanından müntahap bir reisten tereküp edecektir.

Mezkûr Komisyon idarî hudutları ve mahallî menafii iktisadiyeyi mümkün olduğu kadar nazarı dikkate alarak işbu Muahedenamedeki tarifati en yakından takip etmeye her hal ve kârda cehdû gayret edecektir.

Komisyonun mukarreratı ekseriyeti âra ile ittihaz edilecek ve mukarreratı mezkûre alâkadar taraflar için mecburiyûlifa olacaktır.

Komisyonun mesarifi alakadar taraflar canibinden mütesaviyen deruhde edilecektir.

MADDE 6

Bir nehir veya ırmağın sahilleri ile tayin olunmayıp ta mecraları ile tayin edilen hududa gelince işbu Muahedenâme tarifatında istimal edilen (Cours) mecra ve (Chenal) kanal tabirleri bir taraftan seyrü sefere gayri müsait olan nehirlerde su mecrasının veyahut başlıca kolunun, diğer taraftan seyrü sefere müsait olan nehirlerde başlıca seyrü sefer kanalının mutavassıt hattı manasını ifade eder.

Maahaza hattı hududun muhtemel olan tebeddülâtında hattı mezkûrun bu suretle tayin edilen mecra veya kanalı mı takip edeceğini veyahut mezkûr mecra veya kanalın işbu Muahedenâme mevkii me'iyete vaz'edildiği anda haiz bulunduğu vaziyette mi sureti kat'iyede tayin edileceğini tasrih etmek tahtiti hudut Komisyonuna ait olacaktır.

İşbu Muahedede hilâfına bir hüküm olmadıkça, hududu bahriye, sahilден üç milden dun mesafede kâin ada ve adacıkları ihtiva eder.

MADDE 7

Alâkadar Devletler tahtit Komisyonuna vazifeleri için lazımgelen her türlü vesaiki, bilhassa hududu hazıra ve sabıkanın tahdidine müteallik zabıtnamelerin sureti musaddakalarını, mevcut büyük mikyastaki bütün haritaları, mesahaya müteallik malûmatı, tertip ve tanzim edilip neşredilmemiş mesaha haritalarını ve hudut boyundaki nehirlerin yatak tebdil etmesi hakkındaki malûmatı ita etmeyi taahhüt ederler. Türk memurini nezdinde bulunan haritalar, mesahaya müteallik malûmat ve hatta neşredilmemiş haritalar işbu Muahedenin mevkii icraya vaz'î ânından itibaren müddeti kesirei mümkün zarfında Komisyon reisine dersaadette teslim edilecektir.

Bundan maada alâkadar devletler, Komisyona bütün vesaikin bilhassa plânlar ve kadastroların ve tapu defterlerinin tevdii ve mezkûr Komisyonun talebi üzerine emlâk ve araziye ve iktisadi cereyanlara dair bilcümle malûmatın ve izahatı lâzıme-i sairenin itası zımında memurini mahalliyeye talimat vereceklerini taahhüt ederler.

MADDE 8

Alâkadar Devletler, tahtiti hudut Komisyonuna vazifesinin ifası için lazım olan münakalat, mesken, amele ve malzemeye (direkler, hudut alametleri) müteallik muaveneti gerek doğrudan doğruya ve gerekse memurini mahalliyeye vasıtasıyla ifa eylemeyi taahhüt ederler.

Bilhassa Türkiye Hükûmeti, icabı takdirinde, vazifesini ifasında tahtiti hudut Komisyonuna muavenet etmeye salih ve memurini fenniye ita etmeyi taahhüt eyleyler.

MADDE 9

Alâkadar Devletler, Komisyon tarafından vaz'edilmiş olan nirengi noktalarını, işaretlerini ve direk veya hudut işaretlerini hüsnü muhafaza etmeyi taahhüt eyleyler.

MADDE 10

Hudut alâmetleri bir birinden gözle görülebilecek mesafelere vaz'olunacaklardır. Bunlara numara vaz'edilecek, buldukları mevkiler ve numaraları bir harita üzerinde işaret edilecektir.

MADDE 11

Tahdidi hududa ait kat'i zabıtnameler ve merbutu haritalarla vesaik üç nüshai asliye olarak tanzim olunacaklardır. Bunlardan ikisi hemhudut Devletler Hükümetlerine tevdi edilecek ve üçüncü nüshası da işbu Muahedeye vaz'ı imza eyleyen Devletlere birer sureti musaddakasını tevdi edecek Fransa Cumhuriyeti Hükümetine irsal kılınacaktır.

MADDE 12

İmroz ve Bozcaadaları ile Tavşan adalarından gayri şarki Bahriselit adaları ve bilhassa Limni, Semendirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adaları üzerinde Yunan hakimiyetine dair 17/30 Mayıs 1913 tarihli Londra Muahedenamesinin beşinci ve 1/14 Teşrinisani 1913 tarihli Atina Muahedenamesinin onbeşinci maddeleri ahkâmına tebaan 13 Şubat 1914 tarihli Londra Konferansında ittihaz edilip 13 Şubat 1914 tarihinde Yunan Hükümetine tebliğ edilen karar, işbu Muahedenamenin İtalya'nın hakimiyeti altına vaz'edilen ve onbeşinci maddede mezkûr olan adalara müteallik ahkâmı mahfuz kalmak şartıyla, teyit edilmiştir. Asya sahilinden üç milden dun mesafede kâin adalar, işbu Muahedede hilâfına sarahat bulunmadıkça, Türkiye hâkimiyeti altında kalacaklardır.

MADDE 13

Sulhun muhafazasını temin zımında Yunan Hükümeti Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adalarında atideki tedabire riayet etmeyi taahhüt eyler:
Evvela- Mezkûr adalarda hiçbir üssü bahri, hiçbir istihkâm tesis ve inşa edilmeyecektir.

Saniyen- Yunan askeri tayyarelerinin ve sair merakibi havaiesinin Anadolu sahili arazisi üzerinde tayaran etmesi menedilecektir.

Mukabeleten Türkiye Hükümeti dahi askeri tayyarelerinin ve sair merakibi havaiesinin mezkur adalar üzerinde tayaranını menedecektir.

Salisen- Mezkûr adalarda Yunan kuvayı askeriyesi, tahtı silaha alınıp mahallinde talim ve terbiye edilebilecek olan esnan erbabinin miktarı mutadına ve bütün Yunan arazisinde mevcut bulunan jandarma ve polis miktarı ile mütenasip olacak jandarma ve polis miktarına munhasır kalacaktır.

MADDE 14

Türkiye hakimiyeti altında kalan İmroz ve Bozca adaları idarei mahalliye ile eşhas ve emvalin himayesi hususunda gayrimüslim ahalii mahalliyeye her türlü teminatı bahşeden anasırı mahalliyeden mürekkep bir teşkilâtı mahsusai idariyeye nail olacaktır. Salifuzzikir adalarda emniyet ve asayiş balâda mezkûr idarei mahalliye marifetiyle ahalii mahalliyeye meyanından alınan ve idarei mahalliye emri tahtında bulunan bir heyeti zabita vasıtasıyla temin edilecektir.

Rum ve Türk ahalinin mübadelesine dair Yunanistan ile Türkiye arasında aktedilmiş veya aktebilecek ahkâm İmroz ve Bozca adaları ahalisine kabili tatbik olmayacaktır.

MADDE 15

Türkiye zirde tadat olunan adalar üzerindeki bilcümle hukuk ve müstenidatından İtalya lehine feragat eder. Elyevm İtalya'nın tahti işgalinde bulunan Astampalya (Astropália), Rodos (Rhodes), Kalki (Carki), Skarpanto, Kazos (Gassol), Piskopis (Tilos), Misiros (Misyros), Kalimnos (Kalymnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Sömbeki (Simi), ve İstanköy (Kos) adaları ile bunların tevabiinden olan adacıklar ve Meis (Castellorizo) adası (2 numaralı haritaya müracaat).

MADDE 16

Türkiye işbu Muahdede musarrah hudutlar haricinde kâin bilcümle arazi üzerinde ve bu araziye müteallik ve kezâlik işbu Muahede ile üzerlerinde kendi hakkı hakimiyeti tanınmış olan adalardan gayri cezireler üzerinde- ki bu arazi ve cezirelerin mukadderatı alâkadarlar tarafından tayin edilmiş veya edilecektir- her ne mahiyette olursa olsun haiz olduğu bilcümle hukuk ve müstenidatından feragat ettiğini beyan eyler.

İşbu maddenin ahkâmı mücaveret münasebetiyle Türkiye ile hemhudut memleketler arasında takarrür etmiş veya edecek olan ahkâmı hususiyeyi ihlâl etmez.

MADDE 17

Türkiye'nin Mısır ve Sudan üzerindeki bütün hukuk ve müstenidatından feragatinin hükmü 5 Teşrinisâni 1914 tarihinden muteberdir.

MADDE 18

Mısır vergisi ile temin edilen Osmanlı istikrazlarına yani 1855, 1891, 1894 istikrazlarına müteallik bilcümle taahhüdât ve mükellefiyattan Türkiye ibra olunmuştur. İşbu üç istikraz mürettebatı için Mısır tarafından vaki olan tediye seneviye, elhaletühazihi Mısır Düyunu Umumiyesi mürettebatının bir kısmını teşkil etmekte olduğundan, Düyunu Umumiyei Osmâniyeye müteallik sair bilcümle mükellefiyattan Mısır ibra olunmuştur.

MADDE 19

Mısır devletinin tanınmasından mütevellit mesail, alâkadar devletler arasında tayin edilecek şerait dairesinde muahharen takarrür edecek ahkâm ile halledilecek ve Türkiye'den ayrılacak araziye müteallik olan Muahedenâme ahkâmı Mısır devletine tatbik edilmeyecektir.

MADDE 20

Türkiye, Britanya Hükûmeti tarafından Kıbrıs'ın 5 Teşrinisani 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eder.

MADDE 21

5 Teşrinisani 1914 tarihinde Kıbrıs adasında mütemekkin olan Türk tebaası kanunu mahallinin tayin ettiği şerait dairesinde İngiltere taabiyetini iktisap ve bu yüzden Türk tabiiyetini zayi edeceklerdir. Maahaza işbu Muahedenamenin mevki mer'iyete vaz'ından itibaren iki senelik bir müddet zarfında Türk tabiiyetini ihtiyar edebileceklerdir; bu takdirde hakkı hıyarlarını istimal ettikleri tarihi takip eden oniki ay zarfında Kıbrıs adasını terketmeye mecbur olacaklardır.

İşbu Muahedenamenin mevki mer'iyete vaz'ı tarihinde Kıbrıs adasında mütemekkin olup ta kanunu mahallinin tayin ettiği şerait dairesinde vukubulan müracaat üzerine tarihi mezkûrda İngiltere tabiiyetini ihraz etmiş veya etmek üzere bulunmuş olan Türk tebaası dahi bundan dolayı Türk tabiiyetini zayi edeceklerdir.

Şurası mukarrerdir ki Kıbrıs Hükümeti, Türkiye Hükümetinin müvafakati olmaksızın Türk tabiiyetinden başka bir tabiiyet ihraz etmiş olan kimselere İngiltere tabiiyetini teffizden imtina etmek selahiyetini haiz olacaktır.

MADDE 22

Türkiye, yirmiyedinci maddenin ahkâmı umumiyesine halel gelmemek şartıyla 18 Teşrinievvel 1912 tarihli Lozan Muahedenamesi ve ona müteallik Senedat mucibince her ne mahiyette olursa olsun Trablusgarp (Libye) üzerinde hâiz olmuş olduğu kâffei hukuk ve imtiyazatın ilgayı kat'isini tanıdığını beyan eder.

2. Ahkâmı mahsususa

MADDE 23

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, boğazların usulüne dair bu günkü tarihle münakit Mukavelenamei mahsusta beyan olduğu veçhile Çanakkale boğazında, Marmara denizinde ve Karadeniz boğazında bahren ve turuku havaıye ile gerek sulh ve gerek harp zamanlarında sebestii mürur ve seyrisefain esasını tasdik ve beyan hususunda müttehittirler. Mezkûr Mukavelenâme, buradaki Tarafeyni Âliyeyni âkideyn nazarında, işbu Muahedenamede munderic olduğu Takdirde haiz olacağı hüküm ve kuvvetin aynını haiz olacaktır.

MADDE 24

İşbu Muahedenamenin ikinci maddesinde tarif edilen hududun usulüne müteallik ve bu günkü tarihle münakit Mukavelenamei mahsus buradaki Tarafeyni Âliyeyni âkideyn nazarında, işbu Muahedenamede munderic olduğu takdirde haiz bulunacağı hüküm ve kuvvetin aynını haiz olacaktır.

MADDE 25

Türkiye, kendisile yan yana harp etmiş olan Devletler ile diğeri Düveli âkide beyninde münakit Muahedatı sulhiye ve mukavelâtı munzammenin tamamii mer'iyetini tanımağı ve eski Almanya İmparatorluğu, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan arazisine dair ittihaz olunmuş veya olunacak mukarreratı kabul etmeğı ve böylece tayin edilen hudut dahilindeki yeni Devletleri tanımağı taahhüt eder.

MADDE 26

Türkiye şimdiden Almanyanın, Avusturyanın, Bulgaristanın, Yunanistanın, Macaristanın, Lehistanın, Romanyanın, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ile Çek-Slovakya Devletinin hududunu, işbu hudut yirmi beşinci maddede işaret olunan Muahedeler veyahut mütemmim bilcümle mukavelelerle tesbit edilmiş veya edilecek olduğu şekilde tasdik ve kabul ettiğini beyan eder.

MADDE 27

Türkiye Hükûmeti veya Türkiye memurini tarafından Türkiye arazisi haricinde işbu Muahedeye vaziülmiza diğer Devletlerin tahtı hâkimiyetinde veya himayesinde bulunan arazi tebaası ile Türkiyeden ayrılan arazi tebaası üzerinde siyasî, teşriî veya idarî hususta her hangi bir sebebe müstenit olursa olsun hiç bir selâhiyet veya hakkı kaza istimal edilmeyecektir.

Şurası mukarrerdir ki memurini mezhebiyei islâmiyenin vazaifi diniyelerine halel iras edilmiş değildir.

MADDE 28

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn Türkiyede Kapitülasyonların kâffei nokatı nazardan tamamen ilgasını her biri kendisine taallûku cihetinden kabul ettiklerini beyan ederler.

MADDE 29

Fransız tebaası Faslılar ve Tunuslular Türkiyede diğer Fransız tebaasının tabi olduğu usulün her hususta aynına tabi olacaklardır. Trablosugarp ve Bingazi ahali, Trükiyede diğer İtalyan tebaasının tabi olduğu usulün her hususta aynına tabi olacaklardır.

Bu maddenin ahkâmı aslen Tunuslu, Trablosugarpli ve Faslı olupta Türkiyede yerleşmiş bulunanların tabiiyetleri hususunda bir hükmü tazammun etmez.

Mütekabilen Türk tebaası, Birinci ve ikinci fıkralardaki ahkâmdan ahalisinin müstefit bulunduğu memleketlerde ve memleketlerin tabi oldukları Fransa veya İtalyadaki usulün aynından mütekabilen müstefit olacaklardır.

Birinci fıkradaki ahkâmdan ahali müstefit olan memleketlerden vürut eden veya o memleketlere sevkolunan eşyanın Türkiyede tâbi olacağı usul ile bilmukabele Türkiyeden vürut eden veya Türkiyeye sevkedilen eşyanın mezkûr memleketlerde tâbi olacağı usul, fransa Hükûmeti ile Türkiye Hükûmeti arasında biltilâf tayin edilecektir.

FASIL II.

Tabiiyet

MADDE 30

İşbu Muahedename ahkâmı mucibince Türkiyeden ayrılan arazide yerleşmiş Türk tebaası bihakkin ve kavanini mahalliyece mevzu şerait dahilinde işbu arazinin intikal ettiği Devletin tebaası olacaklardır.

MADDE 31

18 yaşını mütecaviz olup ta 30 uncu Madde ahkâmı mucibince Türk tabiiyetini zayi ve bihakkin yeni tabiiyet iktisap eden eşhas işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren iki sene müddet zarfında Türk tabiiyetini ihtiyar etmek salâhiyetini haiz olacaklardır.

MADDE 32

İşbu Muahedenameye tevfikân Türkiyeden ayrılan bir kısım arazide yerleşmiş ve mezkûr arazide akseriyeti ahaliden ırk itibarile ayrı olan 18 yaşını mütecaviz eşhas, işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren iki sene müddet zarfında ahalisinin akseriyeti kendisinin ırkına mensup olan Devletlerden birinin tabiiyetini, mezkûr Devletin muvafakati şartile ihtiyar edebileceklerdir.

MADDE 33

31 ve 32 inci Maddeler ahkâmına tevfikân hakkı hiyarlarını istimal eden eşhas, bunu takip eden on iki ay zarfında ikametgâhlarını, hakkı hiyarlarını lehine istimal ettikleri Devlet arazisine nakle mecburdurlar.

İşbu hakkı hiyarlarını istimalden mukaddem mukim buldukları diğer Devletin arazisinde malik oldukları emvali gayri menkuleyi muhafaza etmekle serbest olacaklardır.

İşbu eşhas her nevi emvali menkulelerini beraberlerinde götürebileceklerdir. Bundan dolayı kendilerine ne ihraç, ne ithal için hiç bir harç veya resim tarh olunmayacaktır.

MADDE 34

İşbu Muahede ahkâmı mucibince Türkiyeden ayrılan bir mahal ahaliî asliyesinden olup 18 yaşını mütecaviz olan ve işbu Muahedenamenin mevkii icraya vaz'ı anında memaliki ecnabiyede yerleşmiş bulunan Türk tebaası, Türkiyeden ayrılan memalikte icrayı hükmeden Hükümetler ile kendilerinin yerleşmiş buldukları memleketlerin Hükümetleri arasında aktine lüzum görülebilecek itilâfat kaydı ihtirazîsi tahtında, ahaliî asliyesinden buldukları arazide mer'i olan tabiiyeti iktisapta muhayyerdirler. Şu şartlar ki, ırkları itibarile bu arazi ahalisinin ekseriyetine mensup olalar ve o arazide icrayı hükmeden Hükümet te buna muvafakat ede. Bu hakkı hiyar işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren iki sene müddet zarfında istimal edilmelidir.

MADDE 35

Düveli âkide, işbu Muahedenamede veya Almanya, Avusturya, Bulgaristan veya Macaristanla münakit Sulh Muahedenamelerinde veyahut Türkiyeden başka düveli âkidei mezkûre ile veya onlardan birile Rusya beyninde veya kendi aralarında münakit bir Muahedenamede beyan edilen ve alâkadarana, kendileri için iktisabı mümkün olan, her hangi bir başka tabiiyeti ihraz müsaadesini bahşeden hakkı hiyarın istimaline hiç bir veçhile mümanaat göstermeyeceklerini taahhüt ederler.

MADDE 36

İşbu fasıl ahkâmının tatbikına mütedair olan kâffe hususatta zatüzzevç kadınlar zevçlerinin ve on sekiz yaşından dun olan çocuklar da ebeveynlerinin tâbi oldukları şeraite ittiba edeceklerdir.

FASIL III.

Akalliyetlerin himayesi

MADDE 37

Türkiye, 38 den 44 e kadar olan Maddelerde musarrah ahkâmın kavanini asliye şeklinde tanınmasını ve hiç bir kanun, hiç bir nizam ve hiç bir muamelei resmiyenin bu ahkâma münafi veya muarız olmamasını ve hiç bir kanun, hiç bir nizam ve hiç bir muamelei resmiyenin ahkâmı mezkûreye ihrazı tefevvuk etmemesini taahhüt eder.

MADDE 38

Türkiye Hükûmeti, tevellüt, milliyet, lisan, ırk veya din tefrik etmeksizin Türkiye ahalisinin kâffesine hayat ve hürriyetlerince himayei tamme ve kâmile bahşetmeği taahhüt eyler.

Türkiyenin bütün ahalisi intizamı âm ve adabı umumiye ile gayri kabili telif olmayan her din, mezhep veya itikadın gerek umumî ve gerek hususî surette serbestii icrası hakkına malik olacaklardır. Gayri müslim akalliyetler, bütün Türk tebaasına tatbik edilen ve Türkiye Hükûmeti tarafından müdafaai milliye veya intizamı âmın muhafazası için memleketin her tarafında veya bir kısmında ittihaz edilen tedabir mahfuz kalmak şartile serbestii seyrü sefer ve hicretten tamamile istifade eyleyeceklerdir.

MADDE 39

Gayri müslim akalliyetlere mensup Türk tebaası, müslümanların istifade ettikleri aynı hukuku medeniye ve siyasiyeden istifade edeceklerdir.

Türkiyenin bütün ahalisi, din tefrik edilmeksizin, kanun nazarında müsavi olacaklardır.

Din, itikat veya mezhep farkı, hiç bir Türk tebaasının hukuku medeniye ve siyasiyeden istifadesine ve bilhassa hidematı umumiyye kabulüne, memuriyete ve meratibe nailiyetine veya muhtelif mesaliki ve sanayii icra etmesine bir mania teşkil etmeyecektir.

Her hangi Türkiye tebaasının gerek münasebatı hususiye veya ticariyede, gerek din, matbuat veya her nevi neşriyat hususunda ve gerek içtimaatı umumiyyede herhangi bir lisanı serbestçe istimal etmesine karşı hiç bir kayıt vaz'edilmeyecektir.

Lisanı resmî mevcut olmakla beraber, Türkçeden gayri lisan ile mütakellim bulunan Türk tebaasına, mehakim de kendi lisanlarını şifahî surette istimal edebilmeleri zımında teshilâtı münasebe ibraz olunacaktır.

MADDE 40

Gayri müslim akaliyetlere mensup olan Türk tebaası hukukan ve fiilen diğer Türk tebaaya tatbik edilen aynı muamele ve aynı teminattan müstefit olacaklar ve bilhassa, masrafları kendilerine ait olmak üzere her türlü müessesatı hayriye, diniye veya içtimaiyyeyi, her türlü mektep ve sair müessesatı talim ve terbiyeyi tesis, idare ve murakabe etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve âyini dinilerini serbestçe icra eylemek hususlarında müsavi bir hakka malik bulunacaklardır.

MADDE 41

Tedrisatı umumiye hususunda, Türkiye Hükûmeti gayri müslim tebaanın mühim bir nisbet dahilinde mütemekkin oldukları şehirler ve kazalarda bu Türk tebaasının çocuklarının iptidai mekteplerde kendi lisanlarile tahsil etmelerini temin zımında teshilâtı münasibe ibraz edecektir. Bu hüküm Türkiye Hükûmetinin mezkûr mekteplerde Türk lisanının tedrisini mecburî kılmasına mâni olmayacaktır.

Gayri müslim akaliyetlere mensup Türk tebaasının mühim nisbette mevcut oldukları şehirlerde veya kazalarda Devlet bütçesi, belediye veya sair bütçeler tarafından terbiye, din veya emri hayır maksadile varidatı umumiyyeden tahsis edilecek mebaliğden istifade ve tahsisat ifrazı hususunda mezkûr akaliyetler adilâne bir surette hissement olacaklardır.

Mebaliği mezkûre alâkadâr müessesatın sahibi salâhiyet mümessillerine tesviye edilecektir.

MADDE 42

Türkiye Hükûmeti gayri müslim akaliyetlerin hukuku aile veya ahkâm şahsiyeleri bahsinde bu mesailin mezkûr akaliyetlerin örf ve âdetlerinde hal ve fasledilmesine müsait her türlü ahkâm vaz'ına muvafakat eder.

İşbu ahkâm Türkiye Hükûmeti ile alâkadâr akaliyetlerden her birinin müsavi miktarda mümessillerinden mürekkep hususî komisyonlar tarafından tanzim olunacaktır. İhtilâf vukuunda, Türkiye Hükûmeti ile Cemiyeti Akvam Meclisi bilittifak Avrupa hukukşinasları meyanından müntehap bir hakem alelhakem tayin edeceklerdir.

Türkiye Hükümeti mezkûr akalliyetlere ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve sair müessesatı diniyeye her türlü himayeyi bahşeyemeği taahhüt eder. Aynı akalliyetlerin hali hazırda Türkiyede mevcut olan evkafına ve müessesatı diniye ve hayriyelerine her türlü teshilât ve müsaadat ita olunacak ve Türkiye Hükümeti yeni müessesatı diniye ve hayriye ihdası için bu kabîl sair müessesatı hususiyeye temin edilmiş olan teshilâtı lâzimededen hiç birini diriğ etmeyecektir.

MADDE 43

Gayri müslim akalliyetlere mensup Türk tebaası, ahkâmı itikadiyelerine mugayır veya dinî ayinlerini muhil her hangi bir muamelenin ifasına mecbur tutulmayacakları gibi hafta tatilleri gününde mahkemelerde ispatı vücut etmekten veya her hangi bir muamelei kanuniye icrasından istinkâf ettiklerinden dolayı bunların hiç bir hakları sakit olmayacaktır.

Maamafih bu hüküm, mezkûr Türk tebaasını intizâmı âmmenin muhafazası için diğher herhangi Türk tebaasına tahmil edilen mecburiyetlerden âzade kılmayacaktır.

MADDE 44

Türkiye, işbu Faslın yukarıki maddelerinin Türkiyenin gayri müslim akalliyetlerine teallük ettiği mertebede mezkûr maddeler ahkâmının beynelmilel menfaati hâiz taahhüdât teşkil etmelerini ve Cemiyeti Akvamın kefaleti altına vaz'edilmelerini kabul eyler. İşbu ahkâm Cemiyeti Akvam Meclisinin ekseriyetinin muvafakati olmaksızın tadil edilemeyeceklerdir. Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya, Cemiyeti Akvam Meclisi ekseriyeti tarafından işbu mevât hakkında usulü dairesinde kabul edilecek olan her türlü tadilâtı reddetmemeği Muahedei hazıra ile taahhüt eylerler.

Türkiye, Cemiyeti Akvam Meclisi âzasından her birinin bu taahhüddattan her hangi birine karşı vuku bulan tecavüzü veya tecavüz tehdidini Meclisin nazari dikkatine arza salâhiyettar olacağı ve Meclisin icabı hale göre münasip ve müessir telâkki edilecek bir sureti hareket ittihaz ve talimat ita edebileceğini kabul eder.

Bundan başka Türkiye, işbu maddelere mütedair hukuku veya fiili mesailde Türkiye Hükümetile vaziülümza diğher Devletlerden her hangi biri veya Cemiyeti Akvam Meclisi âzasından her hangi diğher bir Devlet beyninde ihtilâfı efkâr vukua geldiği takdirinde işbu ihtilâfın, Cemiyeti Akvam Ahitnamesinin 14 ncü maddesi mefadına nazaran beynelmilel mahiyeti haiz bir ihtilâf gibi telâkki edilmesini kabul eyler. Türkiye Hükümeti bu kabilden olan her hangi ihtilâfın, diğher taraf talep ettiği takdirde Beynelmilel Adalet Mahkemei Daimesine tevdiini kabul eder. Mahkeme-i Daimenin kararı kabili istinaf olmayıp Cemiyeti Akvam Ahitnamesinin on üçüncü Maddesi mucibince verilmiş bir kararın kuvvet ve hükmünün aynını haiz olacaktır.

MADDE 45

İşbu Fasil ahkâmı ile Türkiyenin gayri müslim akalliyetleri hakkında tanınan hukuk, Yunanistan tarafından dahi kendi arazisinde bulunan müslüman akalliyet hakkında tanınmıştır.

KISIM II.
MALİ AHKÂM.

FASIL I.
DÜYUNU UMUMİYEİ OSMANİYE.

MADDE 46

İşbu Fasla merbut Cetvelde muharrer Düyunu Umumiyei Osmaniye işbu Fasılda münderiç şerait dairesinde Türkiye ile 1912-1913 Balkan muharebeleri neticesinde lehlerine Osmanlı İmparatorluğundan arazi tefrik edilmiş olan Devletler ve işbu Muahedenin 12 ve 15 inci Maddelerinde mevzuu bahis olan adaların ve işbu Maddenin son fıkrasında mezkûr arazinin kendilerine ilhak olunduğu Devletler ve nihayet işbu Muahede mucibince Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan Asya arazisi üzerinde müceddeden teşekkül eden Devletler arasında taksim edilecektir. Bundan maada balâda zikrolunan Devletlerin kâffesi 53 ncü Maddede gösterilen tarihlerden itibaren işbu Fasılda münderiç şerait dairesinde Düyunu Umumiyei Osmaniye mürettebatına ait mükellefiyatı seneviyeye dahi iştirak edeceklerdir. 53 üncü Maddede tesbit edilen tarihlerden itibaren Türkiye diğer Devletlerin uhdesine tahmil edilen hisası iştirakiyeden hiç bir veçhile mes'ul tutulamayacaktır.

1 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı hâkimiyeti altında olup Türkiyenin işbu Muahedenamenin 2 inci Maddesinde tayin edilen hudut haricinde bulunan Trakya arazisi, Düyunu Umumiyei Osmaniyenin taksimi hususunda mezkûr Muahedename mucibince Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış gibi telâkki edilecektir.

MADDE 47

Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisi, işbu Fasla merbut Cetvelin [A] Kısmında münderiç istikrazata ait olan ve alâkadar Devletlerden her birine isabet eden tekasiti seneviyenin miktarını işbu Muahedenamenin mevki mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren üç ay zarfında 50 ve 51 nci Maddelerde mevzu esasat üzerine tayin edecek ve mezkûr miktarı Düveli mezkûreye tebliğ eyleyecektir.

Salifüzzikir Devletler Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisinin bu husustaki mesaisini takip etmek üzere İstanbula murahaslar göndermek salâhiyetini haiz olacaklardır.

Düyunu Umumiye Meclisi, Bulgaristan ile 27 teşrinisani 1919 tarihinde münakit Sulh Muahedenamesinin 134 üncü Maddesinde zikrolunan vezaifi ifa edecektir.

İşbu Maddede muharrer esasatın tatbikina müteallik olarak alâkadar taraflar beyinde tehadüs edebilecek olan bütün ihtilâfat, birinci fıkrada musarrah tebliğatın ifasından sonra nihayet bir ay zarfında, Cemiyeti Akvam Meclisinden iraesî rica edilecek bir hakeme tevdi olunacak ve işbu hakem azami üç ay müddet zarfında kararını ita edecektir. Hakeme verilecek ücret, Cemiyeti Akvam Meclisi tarafından tayin ve diğer masarifi tahkimiye ile beraber alâkadar taraflara tahmil edilecektir. Hakemin mukarreratı kat'i olacaktır. Zikrolunan hakeme müracaat tekasiti seneviyenin tediyesini tehir etmeyecektir.

MADDE 48

İşbu Fasla merbut Cetvelin [A] Kısmında gösterilen Düyunu Umumiyei Osmaniyenin aralarında taksim edileceği Devletlerden Türkiyeden maadası, 47 inci Maddede mevzuu bahs olan tekasiti seneviyeden her birinin mütenazıran uhdesine isabet eden hisseler hakkında Maddeî mezkûre mefadı mucibince kendilerine vuku bulacak tebliğât gününden itibaren üç ay müddet zarfında Düyunu Umumiye Meclisine kendi hisselerinin tediyelerini temin için kâfi miktarda karşılık [rehin] ita edeceklerdir. Balâda muharrer müddet zarfında mezkûr karşılıklar tesis olunmadığı veyahut tesis olunan karşılıkların muvafık olup olmadığı hakkında ihtilâf zuhûr ettiği takdirde işbu Muahedenameye vazii imza her hangi bir Devlet tarafından Cemiyeti Akvam Meclisine müracaat edilebilecektir.

Cemiyeti Akvam Meclisi, karşılık olarak tahsis olunan varidatın cibayetini, Türkiyeden maada aralarında Düyunu Umumiye taksim edilecek olan Devletler arazisinde mevcut beynelmilel teşkilâtı maliyeye tevdi edebilecektir. Cemiyeti Akvam Meclisinin mukarreratı kat'i olacaktır.

MADDE 49

Alâkadar Devletlerden her birine isabet eden tekasiti seneviye miktarının, 47 inci Madde ahkâmına tevfiқан tayini kat'isine tevessül olunduğu günden itibaren bir ay müddet zarfında işbu Fasla merbut Cetvelin [A] işaretli Kısmında muayyen Düyunu Umumiyei Osmaniyenin resülmali itibarisinin tarzı taksimini tesbit etmek üzere Pariste bir komisyon içtima edecektir. İşbu taksim, tekasiti seneviyenin tevzii için kabul edilmiş olan nisbetlere göre ve istikraz mukavelenameleri ile işbu Faslin ahkâmı nazarı itibare alınarak yapılacaktır.

Birinci fıkrada muharrer Komisyon Türkiye Hükûmetinin bir mümessili ile Düyunu Umumiyei Osmaniyeye Meclisinin bir mümessilinden ve Düyunu Muvahhade ile Rumeli demir yolu tahvilâtından gayri düyunun bir mümessilinden ve alâkadar Devletlerden her birinin tayin edeceği mümessilden müteşekkil olacaktır. Komisyonunda itilâfa müncer olmayan kâffeî mesail 47 inci maddenin [4] üncü fıkrasında muharrer hakeme tevdi edilecektir.

Türkiye kendi hissesi için yeni esham ihracına karar verdiği takdirde Türkiye Hükûmeti mümessili ile Düyunu Umumiye Meclisi mümessilinden ve Düyunu Muvahhade ile Rumeli demir yolu tahvilâtından gayri düyun mümessilinden mürekkep bir komite marifetile, evel beeval. Türkiyeye müteallik olmak üzere, düyun resülmalinin taksimi icra edilecektir. Müceddeden ihdas edilecek esham Komisyona tevdi edilecek ve Komisyon, Türkiyenin ibrasını ve diğer taraftan Düyunu Umumiyei Osmaniyeden uhdelerine birer hisse tahmil olunan diğer Devletlere karşı hâmillerin hukukunu mübeyyin şerait dairesinde eshamı mezkûrenin hâmillere itasını temin edecektir. Düyünü Umumiyei Osmaniyeden her Devletin hissesini temsilen ihraç edilecek esham Tarafeyni Âliyeyni âkideyn arazisinde her türlü damga resminden veya işbu ihraçtan tevelliüt edecek sair rüsumdan muaf tutulacaktır.

Alâkadar Devletlerden her birine isabet eden mürettebatı seneviyenin tediyesi, resülmali itibarisinin taksimine müteallik işbu Maddede münderiğ bulunan ahkâmdan dolayı tehir edilemeyecektir.

MADDE 50

47 inci Maddede mezkûr mürettebatı seneviyenin ve [49] uncu Maddede mevzu bahis olan Düyunu Umumiyei Osmaniye resûlmali itibarisinin taksimleri berveçhi âti vuku bulacaktır:

Evvelâ- 17 teşrinievel 1912 tarihinden evelki istikrazlar ile onlara ait mürettebatı seneviye, 1912/1913 Balkan harpleri neticesinde bulunmuş olduğu hal üzere, Osmanlı imparatorluğu ile muharebatı mezkûre neticesinde Osmanlı Devletinden lehlerine arazi tefrik olunan Balkan Hükûmetleri ve işbu Muahedenin 12 inci ve 15 inci Maddelerinde mevzu bahis adaların kendilerine ilhak olunduğu Devletler arasında taksim olunacak ve mezkûr muharebata hatime veren Muahedelerin veya muahharen aktedilmiş Muahedatin mevkii mer'iyete vazırlarından sonra vuku bulan, arazi tehavvülâtı nazarı itibare alınacaktır.

Saniyen- Bu ilk taksimden sonra Devleti Osmaniyenin uhdesinde kalan istikrazat bakiyesi ile onlara ait mürettebatı seneviye bakiyesine Devleti Osmaniye tarafından 17 teşrinievel 1912 tarihi ile 1 teşrinisani 1914 tarihi arasında aktolunan istikrazat ve bunlara ait mürettebatı seneviye ilâve olunmak suretile hâsıl olacak yekûn, Türkiye ve Asyada yeni teşkil olunup işbu Muahede mucibince Devleti Osmaniye'den lehlerine arazi tefrik edilen Devletler ve mezkûr Muahedenin 46 inci Maddesinin son fıkrasındaki arazi kendisine ilhak edilen Devlet arasında taksim olunacaktır.

Resûlmalin taksimi işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinde her istikrazın resûlmalinin baliğ olduğu miktar üzerinden icra olunacaktır.

MADDE 51

50 inci Maddede beyan olunan taksim neticesi olarak Düyunu Umumiyei Osmaniye mürettebatı seneviyesinden alâkadar her Devlete isabet eden hisse ber veçhi âti tayin olunacaktır.

Evvelâ- 50 inci Maddenin fıkrâi ulâsında beyan edilen taksim için, evvelemirde 12 inci ve 15 inci Maddelerde zikrolunan adalar ile Balkan harpleri neticesinde Osmanlı Devletinden ayrılan mecmuuna isabet eyleyecek hisse miktarlarının takdirine tevessül olunacaktır. İşbu hisse miktarı, 50 inci Maddenin birinci fıkrası ahkâmına tevfikân taksim olunacak takasiti seneviye yekûnuna nisbetle baliği, 1907 senesinde mevzu gümrük rûsumu munzamması hasılatı da dahil olduğu halde, (1910-1911) ve (1911-1912) senei maliyetleri esnasında Osmanlı Devletinin varidatı umumiyesi yekûnû vasatısı ile salifüzzikir adalar ve arazi münfekkenin, birlikte olarak, varidatı umumiyesi yekûnû vasatısı arasındaki aynı nisbet dairesinde olacaktır.

Böylece tayin edilecek miktar, lehlerine balâdaki fıkrada mezkûr arazi ilhak edilen Devletler arasında badehu taksim edilecek ve bu suretle mezkûr Devletlerden her birine isabet edecek hissenin, beyinlerinde taksim edilecek yekûnu umumiye nisbetle baliği bu Devletlerden her birine ilhak edilen arazi varidatı vasatısı ile Balkan harbi neticesinde Osmanlı Devletinden ayrılan arazinin ve 12 inci ve 15 inci Maddelerde zikrolunan adaların mecmuunun (1910-1911) ve (1911-1912) senei maliyeleri zarfındaki varidatı umumiye vasatısı arasındaki aynı nisbet dairesinde olacaktır. İşbu fıkrada mevzu bahis varidatın hesabında gümrük hasılatı nazarı itibara alınmayacaktır.

Saniyen- 46 inci Maddenin son fıkrasında zikrolunan arazi dahil olduğu halde işbu Muahede mucibince Osmanlı Devletinden ayrılan araziye gelince, alâkadar her Devlete isabet eden hissenin, 50 ince Maddenin 2 inci fıkrası ahkâmına tevfiikan taksim kılınacak tekasiti seneviye yekûnu umumiyesine nisbetle miktarı (1910-1911) ve (1911- 1912) senei maliyeleri esnasında (1907 senesinde mevzu gümrük rûsumu munzamması hasılatı da dahil olduğu halde) Osmanlı devletinin vasatı varidatı umumiyesinden, birinci fıkrada zikrolunan arazi ve adalar hissesinin badettenzil arazii münfekke vasatı varidatı arasında bulunacak miktara nisbetle aynı nisbet dairesinde olacaktır.

MADDE 52

İşbu Fasla Merbut Cetvelin (B) kısmında mezkûr avanslar Türkiye ile 46 inci Maddede zikrolunan diğerk Devletler arasında şeraiti atıye dairesinde taksim olunacaktır.

Evvelâ- Cetvelde musarrah olup 17 teşrinievel 1912 de mevcut bulunan avanslar hususunda, işbu muahedenin mevkii icraya vaz'ı tarihinde tesviye olunmayan resülmali var ise işbu resülmal ve kezalik 53 üncü maddenin birinci fıkrasında zikredilen tarihlerden beri müterakim faizler ile tevarihî mezkûreden beri vuku bulan tediya, 50 inci Maddenin birinci ve 51 inci Maddenin keza birinci fıkrasında münderiç ahkâma tevfiikan taksim olunacaktır.

Saniyen- İşbu ilk taksim neticesinde Osmanlı Devletine isabet eden mebalîğ ve Cetvelde musarrah olup Devleti mezkûre tarafından 17 teşrinievel 1912 tarihi ile 1 teşrinisani 1914 tarihi arasında aktedilmiş bulunan avanslar ve işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinde tesviye olunmayan resülmali var ise işbu resülmal, ve kezalik 1 mart 1920 tarihine kadar müterakim faizler ile mezkûr tarihten beri vukubulan tediya 50 inci Maddenin ikinci ve 51 inci Maddenin ikinci Fıkrasında münderiç ahkâma tevfiikan taksim olunacaktır.

Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisi mezkûr avanslardan alâkadar Devletlerden her birine isabet eden hisse miktarını işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren üç ay müddet zarfında tayin ve bu miktarı mezkûr Devletlere tebliğ eyleyecektir.

Türkiyeden maada Devletlere tahmil edilen mebalîğ, mezkûr Devletler tarafından Düyunu Umumiye Meclisine tediye edilecek ve Düyunu Umumiye Meclisince de ya dayinlere tesviye edilecek veyahut Türkiyenin, mezkûr Devletler hesabına gerek faiz ve gerek resülmal akçesi namile tediye etmiş bulunduğu mebalîğ miktarına tekabül edinceye kadar Türkiye Hükûmeti hesabına irat kaydolunacaktır.

Fıkrai anifede icrası zikrolunan tediya, işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren müsavi beş taksiti senevî ile ifa olunacaktır. Tediya mezkûrenin Osmanlı Devleti dayinlerine ifa edilecek kısmı, avans mukavelâtında mukarrer faizleri ihtiva edecek ve Türkiye Hükûmetine ait olan kımı bilâ faiz eda olunacaktır.

MADDE 53

Balkan muharebatı neticesinde lehlerine Osmanlı Devletinden arazi ayrılmış olan Devletlerin borçlu olup işbu Fasla merbut Cetvelin (A) Kısmında münderiç, bulunan Düyunu Umumiyei Osmaniye istikrazatı tekasiti seneviyesi, mebhüsüh arazinin Düveli mezkûreye intikalini mübeyyin olan muahedelerin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren lâzımütlediye olacaktır. 12 inci Maddede musarrah adalara gelince bunların taksiti senevisi 1/14 teşrinisani 1913 tarihinden itibaren ve 15 inci Maddede musarrah adalara gelince bunların taksiti senevisi 1/14 teşrinisani 1913 tarihinden itibaren ve 15 inci Maddede mevzuu bahsolan adaların taksiti senevisi 17 teşrinievel 1912 tarihinden itibaren vacibütlediye olacaktır.

İşbu Muahede mucibince Osmanlı Devletinden fekkedilen Asyadaki arazi üzerinde yeni müteşekkil Devletlerin ve 46 ıncı Maddenin son fıkrasında muharrer arazi kendisine ilhak edilen Devletin borçlu oldukları tekasiti seneviye 1 mart 1920 tarihinden itibaren lâzımüt dediye olacaktır.

MADDE 54

İşbu Fasla merbut Cetvelin (A) Kısmında tadat edilen 1911, 1912 ve 1913 hazine tahvilâtı, mukavelâtta tayin olunan dediye tarihlerinden itibaren on sene müddet zarfında mukarrer faizlerle beraber tesviye olunacaktır.

MADDE 55

Türkiye dahi dahil olduğu halde 46 ıncı maddede zikrolunan Devletler, işbu Fasla merbut Cetvelin (A) Kısmında tasrih olduğu veçhile Düyunu Umumiyei Osmaniye'den kendilerine isabet eden ve 53 üncü Maddede muayyen tarihlerden itibaren lâzımütlediye olup tesviye edilmemiş bulunan tekasiti seneviye miktarını Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisine dediye edeceklerdir. Bu dediye işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren müsavi yirmi taksiti senevi ile ve bilâ faiz ifa edilecektir.

Türkiyeden maada Devletler tarafından Düyunu Umumiye Meclisine dediye olunan takasiti seneviye idarei merkeziye tarafından Düveli mezkûre hesabına Türkiye tarafından dediye edilmiş olan mebaliğ miktarına tekabül edinceye kadar Türkiyenin borçlu kalabileceği takasiti mütedahileye mahsup edilecektir.

MADDE 56

Badezin Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisi idaresinde Alman, Avusturyalı ve Macar hamillerin murahhasları bulunmayacaktır.

MADDE 57

Düyunu Umumiyei Osmaniye istikraz ve avanslarına ve karşılığı Mısır vergisi ile temin edilmiş olan 1855, 1891 ve 1894 Osmanlı istikrazlarına ait faiz kuponlarının ibraz mühletleri ile salifüzzikir istikrazlardan kurası çıkmış olan eshamın tahsili bedelâtı için ibraz mühletleri, Tarafeyni Âliyeyni âkideyn arazisinde, 29 teşrinievel 1914 tarihinden itibaren işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından sonra üç ayın inkızasına kadar tecil edilmiş addolunacaktır.

BİRİNCİ FASLA MERBUT LAHIKA I.
1 TEŞRİNİSANİ 1914 TARİHİNDEN EVVELKİ DÜYUNU UMUMİYEİ
OSMANİYENİN CETVELİ.
A KISMI.

ISTIKRAZ 1	MUKAVELENAMENİN TARİHİ 2	Faiz 3	Devrel İtfa 4	İHRAÇ EDEN BANKA
		%		
Düyunu muvahhade	1-14/9/1903-8-21/6/1906	4		
ikramiyeli Türk tahvilâtı	5/1/1870			
Osmaniye	18-30/4/1890	4	1931	Osmanlı Bankası
Tömbeki	26/4-8/5/1893	4	1954	» »
40,000,000 franklık şark şimendiferleri	1-13/3/1894	4	1957	Doyçebank ve grupu enfernasyonel banka ve iki fransız bankası dahil olduğu halde
Yüzde 5 1896	29/2-12/3/1896	5	1946	Osmanlı Bankası
Gümrük 1902	7-29/5/1886-28/9-11/10/1902	4	1958	» »
Yüzde 4 1903 saydibahrî	3/10/1888-21/2-6/3/1903	4	1958	Doyçe Bank
Bağdat birinci tertip	20/2-5/3/1903	4	2001	» »
Yüzde 4 1904	4-17/9/1903	4	1960	Osmanlı Bankası
» 4 1901-1905	21/11-4/12/1901-6/11/1903			
	25/4-8/5/1905	4	1961	» »
Teçhizatı askeriye	4-17/4/1905	4	1961	Doyçe Bank
Bağdat 2 inci tertip	20/5-2/6/1908	4	2006	» »
Bağdat 3 üncü tertip	20/5-2/6/1908	4	2010	» »
Yüzde 4 1908	6-19/9/1908	4	1965	Osmanlı Bankası
» 4 1909	30/9-13/10/1909	4	1950	» »
Soma-Bandırma	20/11-3/12/1910	4	1992	» »
Hüdeyde-San'a	24/2-9/3/1911	4	2006	Fransız Bankası
Gümrük 1911	27/10-9/11/1910	4	1952	Boyçe Bank ve grupu
Konya ovası irva ve iskası	5-18/11/1913		1932	
Dok tersane ve inşaatı bahriye	19/11-2/12/1913	5,5	1943	
Yüzde 5 1914	13-26/4/1914	5	1962	Osmanlı Bankası
Tütün idarei inhisariyesi avansı	4/8/1913			
Yüzde 5 1911 hazine tahvilâtı (sefaini harbiye mübayaası)	13/7/1911	5	1916*	Türkiye milli Bankası
Bankı osmani 1912	8-21/11/1912	6	1915*	Osmanlı Bankası
Hazine tahvilâtı				
Doğrudan doğruya ihraç edilen tahvilât dahil	19/1-1/2/1913	5	1918*	Periye ve şürekâsı
[*] 54 üncü maddeye müracaat.				

B KISMI.

AVANSLAR	MUKAVELENAMENİN TARİHİ.	FAİZ.	İTİBARI resümal Türk Lirası
		%	
Bağdat şirketi	3/16 haziran 1908	7	300,000
Fenerler idaresi	5/18 ağustos 1904	8	55,000
	5/18 temmuz 1907	7	300,000
Köstence kablo şirketi	27/9 teşrinievel 1904	4	17,335
Tünel şirketi	.....	...	3,000
Eytam sandığı	Muhtelif tarihlerde	...	153,147
Doyçe Bank	13/26 ağustos 1912	5,5	33,000
Fenerler idaresi	3/16 nisan 1913	7	500,000
Anadolu demir yolu şirketi	23/5 mart 1914	6	200,000

FASIL II.

Ahkâmı muhtelife

Madde 58

Bir taraftan Türkiye, diğer taraftan [Yunanistan hariç olduğu halde] Düveli sairei âkide, Türkiye ile Düveli Mezkûrenin ve kezâlik [eşhası hükmiye de dahil olduğu halde] tebaalarının, 1 Ağustos 1914 tarihile Muahedei haziranın mekii mer'iyete vaz'ı tarihi beyninde güzeran olan müddet zarfında gerek ef'ali harbiyeden, gerek istimval, sekvestro, tasarruf veya müsadere tedabirinden münbais zayıat ve zarar ve ziyanlardan dolayı her türlü metalibi naktiyede bulunmaktan mütekabilen feragat ederler.

Maamafih balâdaki hüküm, işbu Muahedenin üçüncü Kısmında muharrer ahkâma [iktisadî ahkâm] halel vermeyecektir.

Almanya ile münakit 28 haziran 1919 tarihli Sulh Muahedenamesinin 259 uncu Maddesinin [1] işaretli fıkrası ve Avusturya ile münakit 10 eylül 1919 tarihli Sulh Muahedenamesinin 210 uncu Maddesinin [1] işaretli fıkrası mucibince Almanya ve Avusturya tarafından devredilmiş olan altın nukut üzerindeki her türlü hukukundan, Türkiye [Yunanistan müstesna olarak] diğer âkit Devletler lehine feragat eder.

Birinci tertip Türk evrakı naktiyesi hakkında gerek 20 haziran 1331 [3 temmuz 1915] tarihli Mukavelename ile gerek mezkûr evrakı naktiyenin zahrında muharrer metne nazaran Düyunu Umumiyei Osmaniye Meclisine tahmil edilmiş olan bilcümle tediye mükellefiyatı fesholunmuştur.

Kezalik Türkiye, Hükûmeti Osmaniye tarafından İngiltereye sipariş olunup Britanya Hükûmeti tarafından 1914 tarihinde vaziyet edilmiş olan harp sefineleri için tediye kılınmış bulunan mebaliğın iadesini ne Britanya Hükûmetinden ve ne de tebaalarından talep etmemeye kabul ve bundan dolayı her türlü metalibinden feragat eder.

MADDE 59

Yunanistan harp kavaninine mugayir olarak Anadolu'da Yunan ordu veya idaresinin ef'alinden mütevellit hasaratın tamiri mecburiyetini tanır.

Diğer taraftan Türkiye, Yunanistanın harbin temadisinden ve bunun netayicinden mütevellit vaziyeti maliyesini nazarı dikkate alarak tamirat hususunda Yunanistan Hükûmetine karşı her türlü mutalebattan sureti katiyede feragat eder.

MADDE 60

Gerek Balkan muharebeleri neticesinde ve gerek işbu Muahede ile lehlerine Osmanlı İmparatorluğundan arazi ayrılmış veya ayrılmakta olan Devletler Osmanlı İmparatorluğunun işbu arazi üzerinde bulunan kâffe emval ve emlâkini meccanen iktisap edeceklerdir.

Şurası mukarrerdir ki 26 ağustos 1324 [8 eylül 1908] ve 20 nisan 1325 [2 mayıs 1909] tarihli İradelerin Hazinesi Hassadan Devlete naklini emrettikleri emval

ve emlak ve kezalik 30 teşrinievvel 1918 de Hazinei Hassa tarafından hidematı umumiye menfaatine idare edilmekte bulunmuş olan emval ve emlak, Düveli mezkûre işbu emval ve emlake müteallik hususatta Osmanlı İmparatorluğu yerine kaim olacakları ve emvali mezkûre üzerine müesses olan vakıfların muteber tanınması lâzım geleceği cihetle, fikrai anifede gösterilen emval ve emlak meyanına dahildir.

Gerek Balkan muharebeleri neticesinde ve gerek bilâhare Yunanistana intikal etmiş olan eski Osmanlı İmparatorluğu arazisi üzerinde kâin olup Hazinei Hassadan Devlete geçmiş bulunan emval ve emlak hakkında Türkiye Hükümeti ile Hükümeti Yunaniye arasında mütekevvin ihtilâf, aktolunacak bir tahkimnameye tevfikân ve 1-14 teşrinsani 1913 tarihli Atina Muahedesine merbut 2 numaralı hususî Protokol mucibinc Lâheyde bir mahkemei hâkemiyyeye tevdi olunacaktır.

Bu Maddenin ahkâmı, Hazinei Hassa namına mukayyet olup veya onun tarafından idare edilip işbu Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında mevzuu bahsolmayan emval ve emlakın mahiyeti hukukiyesini tebdil etmeyecektir.

MADDE 61

İşbu Muahede mucibince Türkiyeden gayri bir Devletin tebaası meyanına giren ve mülkî ve askerî tekaüt ve mazuliyet ve eytam ve eramil maaşatından istifade edenler maaşlarından dolayı Türkiye Hükümetine karşı hiç bir talep dermeyan edemeyeceklerdir.

MADDE 62

Almanya ile münakit 28 haziran 1919 tarihli Versay Sulh Muahedenamesinin 261 inci Maddesi ve 10 eylül 1919 tarihinde Avusturya ile ve 27 teşrinisani 1919 tarihinde Bulgaristan ile ve 4 haziran 1920 tarihinde Macaristan ile münakit Sulh Muahedenamelerinin mevaddı mütenazırası mucibince Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristanın Türkiyeden alacaklı buldukları bilcümle matlubatın devrini Türkiye kabul eyler.

Sair Düveli âkide bu husustan dolayı Türkiye zimmetine terettüp eden düyundan Türkiyeyi ibra eylemeği kabul ederler.

Türkiyenin Almanya, Avusturya, Bulgaristan ve Macaristandan alacağı olan matlubat dahi sair Düveli âkide lehine devrolunmuştur.

MADDE 63

Harpten sonra Almanyadan Türkiyeye ihraç olunacak emtia bedelâtına mukabil Almanya Hükümetinin Türkiye evrakı naktiyesini muayyen bir kambiyo fiatile kabul edeceğine dair vaki olan taahhüdattan mezkûr Almanya Hükümetini ibra eylediğini, Türkiye Hükümeti, sair Düveli âkide ile bilittifak beyan eder.

KISIM III.

İktisadî ahkâm.

MADDE 64

Bu Kısmında «Düveli müttefika» tabirinden maksat Türkiyeden maada Düveli âkidedir. «Müttefikin tebaası» tabiri, Türkiyenin gayri Düveli âkide tebaasından bulunan veyahut Düveli mezkûreden birinin tahtı himayesindeki bir Devlet veya arazi tebaasından olan eşhası hakikiye, şirekât, cemiyat ve müessesata şamildir.

Bu Kısmın «Müttefikin tebaasına» müteallik bulunan ahkâmı, Düveli mettefika tabiiyetini haiz olmadıkları halde fiilen bu Devletler tarafından mazharı himaye olmuş bulunmalarından dolayı Memurini Osmaniyeye canibinden müttefikin tebaası gibi muamele görmüş ve bu yüzden zarara duçar olmuş olan eşhas hakkında da tatbik edilecektir.

FASIL 1.

Emval, hukuk ve menafi.

MADDE 65

29 teşrinievel 1914 tarihinde Düveli müttefika tebaası olan eşhasa ait olup işbu Muahedenin mevkii icraya vaz'ı tarihinde Türk kalacak arazi üzerinde halen mevcut ve kabili teşhis olan emval, hukuk ve menafi, buldukları hal üzere, menlehülhaklarına derhal iade olunacaktır.

Bilmukabele, Türk tebaasına ait olup 29 teşrinievel 1914 tarihinde Düveli müttefikanın hakimiyeti veya himayesi altında bulunan veyahut Balkan muharebelerini müteakip Osmanlı İmparatorluğundan fekkedilerek bu gün Düveli mezkûrenin tahtı hakimiyetinde bulunan arazi üzerinde halen mevcut ve kabili teşhis olan emval, hukuk ve menafi de buldukları hal üzere menlehülhaklarına derhal iade edilecektir. Kezalik bu Muahede ile Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış arazi üzerinde bulunup Türk tebaasına ait olan ve Düveli müttefika memurini canibinden tasfiye edilmiş veya lâalettayin sair tedabiri istisnaiyeye tâbi kılınmış bulunan emval, hukuk ve menafi hakkında da aynı iade muamelesi de derhal yapılacaktır.

İşbu Muahede ile Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir toprakta kâin olup Osmanlı Hükûmeti tarafından tedabiri fevkalâdei harbiyeye tâbi tutulmuş olduktan sonra mezkûr toprakta icrayı hakimiyet eden Devleti âkidenin elyevm yedinde bulunan kabili teşhis kâffe emval ve hukuk ve menafi sahibi meşrularına, buldukları hal üzere, iade edilecektir. Mezkûr arazi üzerinde icrayı hâkimiyet eden Devleti âkide canibinden tasfiye edilmiş olan emvali gayri menkule dahi aynı iade muamelesine tâbi tutulacaktır. Efrat arasında bunlardan maada olan bilcümle istihkak müddeiyatı, salâhiyettar mahallî mahkemelerine raci olacaktır.

İstihkak iddia olunan emvalin teşhisine veya iadesine müteallik kâffe ihtilâfat bu Kısmın beşinci Faslında muharrer Muhtelit Hakem Mahkemesine arzedilecektir.

MADDE 66

Altmış beşinci Maddenin birinci ve ikinci fıkraları ahkâmının tenfiz ve icrası için Tarafeyni Âliyeyni âkideyn menlehühakları en seri bir usul ile ve kendilerinin rızası olmaksızın tahmil edilmiş olabilecek her gûna tekâlif ve kuyuttan azade bir halde emval, hukuk ve menafilerine mutasarrıf kılacaklardır. Emval ve hukuk ve menafii mezkûreyi bu iadeyi icra edecek olan Hükûmetten bilvasıta veya bilâvasıta iktisap etmiş olup ta iadedden dolayı mutazarrır olmuş bulunacak olan eşhası salisenin tazmini zararı dahi o Hükûmete ait olacaktır. İşbu tazmini zarar keyfiyetinden tahaddüs edebilecek ihtilâfatın halli mehakimi umumiyenin dairei salâhiyetinde bulunacaktır.

Sair kâffe ahvalde, tazmini zarar için eşhası müteallika aleyhine ikamei dava etmek mutazarrır olan eşhası saliseye ait olacaktır.

Bu maksatla düşman emval ve hukuk ve menafii hakkında Tarafeyni Âliyeyni âkideyn tarafından bircümle muamelâtı tasarrufiye veya diğer tedabiri istisnaiyei harbiye, tasfiye muamelesi henüz hitam bulmamış ise, derhal ref ve tevkif edilecektir. Sahiplerinin metalibi emval ve hukuk ve menafii mezkûre tayin olunur olunmaz hemen iade kılınmak suretile is'af olunacaktır.

Altmış beşinci Madde ile iadesi mukarrer olan emval, hukuk ve menafii işbu Muahedenamenin imzası tarihinde Tarafeyni Âliyeyni âkideyn Hükûmetlerinden birinin memurini canibinden tasfiye edilmiş bulunursa, mezkûr hükûmet, bedeli tasfiyeyi sahiplerine tesviye etmek suretile emval ve hukuk ve menafii mezkûreyi aynen iade etmek mecburiyetinden vareste kalacaktır. Eğer sahibinin müracaatı üzerine beşinci Fasılda zikrolunan Muhtelit Hakem Mahkemesi, tasfiyenin, değer fiatını bulduracak şerait altında icra edilmemiş olduğu reyinde bulunursa mezkûr Mahkeme, tarafeyn arasında itilâf hasıl olmadığı takdirde, muhik göreceği miktarda bedeli tasfiyeyi tezyit edebilecektir. Malsahibi ile hasıl olan itilâftan veyahut anifüzzikir Muhtelit Hakem Mahkemesi kararından itibaren iki ay müddet zarfında tediyeye vuku bulamadığı takdirde, emval ve hukuk ve menafii mezkûre iade edilecektir.

MADDE 67

Bir taraftan Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti ve diğer taraftan Türkiye, kendi orduları ve devairi canibinden Türkiye arazisinde veya mütenazıran Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Devleti arazisinde ahz ve zapt edilmiş veya sekvestro olunmuş olup ta elyevm kendi arazileri dahilinde bulunan her nevi emvali menkulenin memleketlerinde taharri ve iadesi hususunda gerek tedabiri idariyei münasibenin ittihazı, gerek evrak ve vesaiki aidesinin teslimi suretile teshilât iraesini müteakabilen taahhüt ederler.

İşbu taharri ve iade keyfiyeti, kezalık Alman, Avusturya-Macar veya Bulgar orduları ve devairi tarafından Yunan, Romanya veya Sırp- Hırvat-Sloven Devleti arazisi üzerinde zapt veya sekvestro olunup ta Türkiyeye veya tebaasına devrolunmuş bulunan anifüzzikir eşya ile Yunan, Romanya veya Sırp orduları tarafından Türk toprağında zapt veya sekvestro edilerek Yunanıstana, Romanyaya veya Sırp Hırvat-Sloven Devletine veya tebaalarına devredilmiş olan eşya hakkında dahi cari olacaktır.

İşbu taharri ve iadeye müteallik istidanameler, Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında ita olunacaktır.

MADDE 68

Türkiyenin Yunan ordusu tarafından işgal edilmiş bulunan menatikında bir taraftan Yunanistan memurini ve devairi ve diğer taraftan Türk tebaası arasında aktolunmuş mukavelâttan mütevellit düyun, mezkûr mukavelelerde münderiç şerait dairesinde Yunanistan hükûmeti tarafından tesviye olunacaktır.

MADDE 69

1 ağustos 1914 te müstefit oldukları usule göre düveli müttefika tebaasının ve mallarının tâbi oldukları hiç bir vergi, resim veya resmi munzam 1922-1923 senei maliyesi tahakkukatından mukaddemki seneler için tebaai mezkûreden veya mallarından cibayet edilmeyecektir.

1922-1923 senei maliyesinden mukaddemki seneler hesabatına ait olmak üzere 15 mayıs 1923 ten sonra mebalig ahz ve tahsil edilmiş bulunur ise işbu muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ında, mukabili menlehülhaklara reddolunacaktır.

1923 mayısının on beşinden mukaddem tahsil edilen mebalig hakkında hiç bir talep ve iddia dermeyan olunamayacaktır.

MADDE 70

65, 66, 68 ve 69 uncu maddelere müstenit metalip, işbu Muahedenin mevkii icraya vaz'ından itibaren altı ay müddet zarfında salâhiyettar memurin nezdinde ve itilâf hasıl olmazsa, gene işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren on iki ay müddet zarfında Muhtelif Hakem Mahkemesi nezdinde dermeyan ve ikame olunacaktır.

MADDE 71

Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp-Hırvat Sloven Devleti veya bunların tebaaları kendi emval ve hukuk ve menafileri hakkında 29 teşrinievel 1914 tarihinden evvel Hükûmeti Osmaniye nezdinde serdimetalip veya ikamei dava etmiş olduklarından, işbu Kısmın ahkâmı, mezkûr metalip veya deaviyi bir suretle ihlâl edemeyecektir. Britanya, Fransa, İtalya, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Hükûmetleri nezdinde Hükûmeti Osmaniye veya tebaası tarafından serd veya ikame olunmuş metalip veya deavi hakkında da aynı muamele cari olacaktır. Bu metalip veya deavi Türkiye Hükûmetile işbu Maddede gösterilen hükûmetler nezdinde, Kapitülasyonların ilgası nazarı itibare alınmak şartile, aynı şerait altında takip olunacaktır.

MADDE 72

Muahedei hazıra ile Türk kalan arazi dahilinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristana veya onların tebaalarına ait olup ta işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından mukaddem Hükûmatı müttefika canibinden haciz veya işgal edilmiş bulunan emval ve hukuk ve menafi, mezkûr Hükûmetler ile Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan Hükûmetleri veya onların alâkadar tebaaları

arasında takarrür edecek itilâfların in'ikadına kadar hükûmatı müttefika yetlerinde kalacaktır. Eğer emval ve hukuk ve menafii mezkûre tasfiye edilmiş ise bu tasfiye muamelâtı tasdik edilmiştir.

İşbu Muahede ile Türkiyeden ayrılmış olan arazi dahilinde icrayı hâkimiyet eden Hükûmetler, bu Muahedenin mevkii icraya vaz'ından itibaren bir sene zarfında o arazide bulunan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristana veya tebaalarına ait emval ve hukuk ve menafii tasfiye edebileceklerdir.

Şimdiye kadar icra edilmiş olsun veya henüz icra edilmemiş bulunsun tasfiyelerin hasılatı, eğer bu emval Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar Devletlerine ait ise, alâkadar Devlet ile aktolunmuş olan Sulh Muahedenamesile müesses tamirat komisyonuna ita edilecektir. Eğer tasfiye edilen emval, emvali hususiyeden ise bedeli doğrudan doğruya sahiplerine verilecektir. Bu Maddenin ahkâmı Osmanlı anonim şirketlerine tatbik olunmaz.

İşbu Madde ile irae edilen tedabirden dolayı Türkiye Hükûmeti hiç bir vechile mes'ul olmayacaktır.

FASIL II.

Mukavelenameler ve Müruruzamanlar

MADDE 73

Seksen ikinci Maddede tarif edildiği vechile muahharen düşman olmuş olan taraflar beyinde ve mezkûr Maddede gösterilen tarihten mukaddem münakit olup atide zikredilen envaa mensup bulunan mukaveleler, ihtiva ettikleri ahkâma ve işbu Muahedenin ahkâmına tâbi bulunmak şartile, mer'i kalırlar:

- a) Emvali gayrimenkule satışına müteallik mukavelenameler seksen ikinci Madde mucibince tarafeynin düşman olduğu tarihten mukaddem teslim muamelesi fiilen icra olunmuş ve fakat nefsi beyi muamelesi usulen tahakkuk ettirilmemiş bulunsa bile;
- b) Efrat arasında münakit icar ve isticar mukavelenamelerile bedeli icar ve vadi icar mukavelenameleri;
- c) Efrat arasında münakit maadin, orman veyahut ziraat edilecek arazi işletilmesine müteallik mukavelenameler;
- d) Gayrimenkulâtın teminat olarak iraesine müteallik mukavelenameler ile menkulâtın rehnine ve teminat gösterilmesine dair mukavelenameler;
- e) Şirket tesisine mütedair mukavelenameler, bu hüküm tâbi oldukları kanuna göre şürekâninkinden başka bir şahsiyeti bulunmayan kollektif şirketlere [partnerşip] tatbik olunamaz;
- f) Mevzuu ne olursa olsun efrad veya şirketlerle Devlet, ve vilâyat ve belediyeler veyahut buna mümasil diğer eşhası hükmiye idariye arasında münakit mukavelenameler;
- g) Aile ahkâmına müteallik mukavelenameler;

h) Hibelere veya ne mahiyette olursa olsun teberruata ait mukavelenameler, İşbu Madde, mukavelenamelere hini akitlerinde bizzat haiz oldukları kıymetten başka bir kıymet izafesi için ihticaca salih olamaz.

İşbu Madde imtiyazat mukavelenamelerine tatbik olunmayacaktır.

MADDE 74

Sigorta mukavelenameleri İşbu Faslın Lâhikasında münderiç ahkâma tâbidir.

MADDE 75

73 üncü ve 74 üncü Maddelerde tadat olunan mukavelenamelerden ve imtiyaz mukavelenamelerinden gayri bilâhare yekdiğerine düşman olan efrat beyninde münakit mukavelenameler, tarafeynin düşman oldukları tarihten itibaren münfesh olmuş addedileceklerdir.

Maamafih mukavele âkitlerinden her biri, İşbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren üç ay zarfında, icap ederse, tarafı diğere, mukavelenin akdi tarihindeki şerait ile ipkası talep olunduğu tarihteki şerait arasında mevcut farka tekabül edecek tazminatı tediye etmek şartile, mukavelenamenin icrasını talep edebilecektir. Bu tazminat, tarafeyn arasında itilâf edilemediği halde, Muhtelit Hakem Mahkemesi tarafından tayin edilecektir.

MADDE 76

İşbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ından evel 73 ilâ 75 inci maddelerde muharrer mukavelenamelerin Düveli âkide tebaasından olan âkitleri arasında ve bilhassa bu mukavelâtın feshine, idamesine, suveri icraiyesine veyahut tadiline dair ve tediye edilecek akçenin cinsine, veya kambiyo rayicine müteallik itilâflar da dahil olduğu halde vukua gelen suveri tesviyenin muteber olduğu tasdik olunur.

MADDE 77

30 teşrinievel 1918 den sonra müttefikin tebaasile Türkiye tebaası beyninde münakit mukavelenameler muteber ve hukuku umumiye ahkâmına tâbidir. 30 teşrinievel 1918 tarihinden sonra 16 mart 1920 tarihine kadar İstanbul Hükümeti ile usulü dairesinde aktolunmuş mukavelenameler dahi kezalik muteber ve hukuku umumiye ahkâmına tâbidir.

16 mart 1920 den sonra İstanbul Hükümetile usulü dairesinde aktolunmuş ve mezkûr Hükümetin hâkimiyeti fiiliyesi altındaki araziye müteallik bulunmuş olan bütün mukavelenameler ile itilâfnameler, İşbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren üç ay müddet zarfında, alâkadarların vuku bulacak müracaatleri üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasvibine arz olunacaktır. Bu mukavelenameler mucibince vukubulmuş olan tediyeat, tediyeat mezkûreyi icra etmiş olan taraf hesabına usulen matlup kaydedilecektir.

Tasvip vaki olmadığı halde, alâkadar tarafın - eğer icap eder ise - doğrudan doğruya ve fiilen duçar olduğu zarara tekabül edecek miktarda bir tazmine

istihkakı olacak ve bu tazmin, muslihane bir itilâf hâsıl olmadığı takdirde, Muhtelit Hakem Mahkemesi canibinden tayin edilecektir.

Bu Maddenin ahkâmı ne imtiyaz mukavelenamelerine ne de imtiyazatın devir ve ferağına tatbik olunamaz.

MADDE 78

Bilâhare düşman olmuş tarafeyn arasında, imtiyaz mukavelenamelerinden başka münakit mukavelelere ait olarak zuhur etmiş veya zirde gösterilen altı ay müddetin inkızasından evel zuhûr edebilecek olan bilcümle ihtilâfat, Muhtelit Hakem Mahkemesi tarafından halledilecektir. Maahaza bitaraf Devletlerin kanunlarının tatbikından dolayı Düveli mezkûre mehakimi milliyesinin dairei salâhiyetine dahil olan ihtilâfat müstesnadır. İşbu şikkı ahirde ihtilâfatı mezkûre, Muhtelit Hakem Mahkemesi tarafından değil mehakimi milliyei mebhüsün anha tarafından hal ve fasledilecektir. Bu Madde mucibince Muhtelit Hakem Mahkemesinin dairei salâhiyetinde olan ihtilâfata müteallik şikâyatın, mezkûr Mahkemeye teşekkülü tarihinden itibaren altı ay müddet zarfında arzedilmiş olması lâzımdır.

Bu meddetin inkızasında Muhtelit Hakem Mahkemesine arzedilmemiş olacak ihtilâfat, hukuku umumiye ahkâmına tevfikân salâhiyettar mehakim tarafından hal ve fasledilecektir.

Bu Maddenin ahkâmı, ne harp esnasında aynı memlekette oturmuş ve şahıslarile mallarına serbestçe mutasarrif bulunmuş olan bütün taraflar arasında münakit mukavelenamelere, ne de tarafeynin düşman oldukları tarihten mukaddem salâhiyettar bir mahkeme tarafından bir hükme iktiran etmiş ihtilâfata tatbik olunamaz.

MADDE 79

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn arazisi üzerinde düşmanlar arasındaki münasebatta müruruzamana, mehli kanununin mürurundan mütevellit ademi istimai davaya veya sukutu hakka dair her türlü müddetler, ister harbin bidayetinden evel, ister ondan sonra cereyana başlamış olsun, 29 teşrinievel 1914 ten Muahedei haziranın mevkii mer'iyete vazından üç ayın inkızasına kadar tatil edilmiş addolunacaktır.

İşbu hüküm, bilhassa faiz ve temettü kuponlarının ibrazı müddetlerine ve lieclittediye kurası isabet etmiş bulunan veyahut sair bir suretle vacibüttekiye olan eshamın ibraz müddetlerine tatbik edilir.

Romanyaya taalluk eden hususatta balâda mezkûr müddetler 27 ağustos 1916 tarihinden itibaren tatil edilmiş addolunacaklardır.

MADDE 80

Düşmanlar beynindeki münasebatta kablelharb tanzim edilmiş olan hiç bir senedi ticarî, mahza kabul veya tediye için müddeti matlube zarfında ibraz edilmediğinden veya harp esnasında ne keşidecilere ne cirantalara ademi kabul veya ademi tediye den dolayı ihbar vuku bulmadığından ne protesto ve ne de her hangi bir muamelenin ademi ifasından dolayı gayri muteber addedilmeyecektir.

Eğer bir senedi ticarînin kabul veya tediyesi zımında mecburiyeti ibrazı yahut ademi kabul veya ademi tediyenin keşideci veya cirantalarca mecburiyeti ihbarı veya o senedin protesto mecburiyeti için muktazi müddet, harp esnasında munkazi olmuş ve senedi ibraz veya protesto etmek veya ademi kabul veya ademi tediyelerini ihbar eylemek ile mükellef olan taraf bunu harp zamanında ifa etmemiş ise, senedi ibraz, ademi kabul veya ademi tediyeyi ihbar veyahut protesto tanzimi için kendisine işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren, üç ay müddet verilecektir.

MADDE 81

Vacibütediye olmuş düyunu teminen harpten evel tesis kılınmış menkul veya gayri menkul merhunat veya teminatı akçeye tahvil için harp esnasında yapılmış olan satışlar medyunu haberdar etmek üzere muktazi merasim kâmilan ifa olunamamış olsa bile - medyunu mezkûrun her türlü zarar ve ziyânlar hakkında rü'y'eti muhasebe için, dayini Muhtelit Hakem Mahkemesine davet edebilmesi hakkı mahfuz kalmak kaydı sarihi ihtirazîsi tahtında-muteber tanınacaktır.

Mahkeme tarafeyn arasındaki hesabâtı tasfiye etmek ve rehin veya teminat olarak verilen malın şeraiti fûruhtunu tetkik eylemek ve eğer dayin sui niyetle hareket etmiş veyahut rehni satmaktan içtinap için veya bu satışın fiil hakikî ile vukuunu temin zımında yedi iktidarında olan her vasıtaya müracaat etmemiş ise medyunun satış hasebile uğradığı zararı tamir mecburiyetini dayine tahmil eylemek vazifesini haiz olacaktır.

Bu ahkâm ancak düşmanlar arasında kabili tatbik olacak ve balâda muharrer muamelâtın 1 mayıs 1923 tarihinden sonra icra edilmiş olanlarına teşmil edilmeyecektir.

MADDE 82

Bu Faslın mefadinca, bir mukavelenamenin tarafeynini teşkil eden eşhas, aralarında ticaretin fiilen gayri mümkün olduğu veya mezkûr eşhastan birisinin tâbi olduğu kavanin, evamir veya nizamât ile ticaret menedildiği veya gayri kanunî bir mahiyet iktisap ettiği tarihten itibaren düşman ad ve telâkki olunacaklardır.

Akti mukavele edenlerden birisi için düşman memleketi olduğu halde harp esnasında orada ikamet ederek şahıs ve emvali hakkında serbestçe tasarrufatta bulunabilmiş olduğu Tarafeyni Âliyeyni âkideynden birinin arazisi dahilinde [şirketler de dahil olmak üzere] düşman eşhas veya onların memurları arasında aktolunmuş mukavelenameler, 73, 75, 79, 80 inci Maddeler ahkâmından müstesna olarak ahkâmı umumiyeye tâbi tutulacaktır.

MADDE 83

İşbu Faslın ahkâmı Japonya ile Türkiye arasında tatbik olunmayacak ve ahkâmı mezkûrede mevzuu bahsolan mevat, salifülbeyan iki memleketin her birinde kavanini mahalliyeye tevfikân hal ve fasledilecektir.

LÂHİKA

1. Hayat sigortaları:

§ 1.

Bir sigortacı ile bilâhare düşman olmuş bir şahıs arasında aktedilmiş olan hayat sigorta mukavelenameleri muhasamatın küşadı veya şahsı mezkûrun düşman olması dolayısı ile mefsuh addedilmeyecektir.

Fıkrai salifeye göre mefsuh addedilmeyen bir mukavelename ahkâmınca harp esnasında vacibüttekiye olmuş olan her sigorta edilmiş meblağ badelharp kabili tesviye olacaktır. İşbu meblâğa vacibüttekiye olduğu zamandan tesviye edildiği tarihe kadar senevî yüzde beş faiz zammedilecektir.

Harp esnasında sigorta ücuratının ademi tediyesinden veyahut mukavelename ahkâmının ademi icrasından naşi şayet bir mukavelename hükümsüz veya tesirsiz kalmış ise sigorta olan şahıs veya vekilleri veyahut menlehülhukuku işbu muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren on iki ay zarfında, her zaman poliçanın hükümsüz kaldığı veyahut mefsuh addedildiği günkü kıymeti iştiraiyesini sigortacıdan senevî yüzde beş zammı faizle talep edecektir.

Hayat sigorta mukavelenameleri 29 teşrinievvel 1914 tarihinden mukaddem imza edilip işbu mukavelenamelerin ahkâmına nazaran ücuratın ademi tediyesinden naşi işbu muahedenameden evvel fesih veya tenzil edilmiş olan Türk tebaası işbu muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren üç ay zarfında ve şayet o esnada berhayat iseler, sigorta edilen sermayenin tamamı için poliçalarını yeniden tanzim etmeğe salâhiyattar olacaktır.

Bunun için kumpanya doktorunun yapacağı ve kumpanyanın mutluba muvafık göreceği bir muayenei tibbiyeden geçtikten sonra mütedahil ücuratı yüzde beş faizi mürekkep zammile tediyeye mecbur olacaklardır.

§ 2.

Elyevm bir müttefik devlet tebaası olan şirketler ile Türkiye tebaası arasında 1914 senesi 29 teşrinievvelinden mukaddem akdedilmiş olup Türk altınından gayri bir nakit ile tediyesi kabul ve ücuratı 18 teşrinisani 1915 tarihinden evvel ve sonra veyahut yalnızca bu tarihten mukaddem tediyeye edilen hayat sigortası mukavelenameleri berveçhi ati tesviye edilecektir:

Evvelâ- 18 teşrinisani 1915 tarihinden evvelki zamanlar için mukavelenamede zikredilen cins para ile ve bu cins nakti ihraç eyleyen memleketin rayicine göre sigorta edilen şahsın hukuku poliçanın şeraiti umumiyesine tevfikan tesbit edilecektir. (Meselâ frank, altın frank, yahut evrakı naktiye frank olarak tasrih edilen her meblağ fransız frankile tesviye edilecektir);

Saniyen- 18 teşrinisani 1915 tarihinden sonraki müddet için-Türk lirasının kıymeti harpten evvelki kıymetine müsavi farzolunduğundan- Türk evrakı naktiyesi ile tesviye edilecektir.

Şayet mukavelenameleri Türk parasından gayri bir nakit ile aktedilmiş olan Türkiye tebaası, 18 teşrinisani 1915 den beri ücretlerini mukavelenamelerde

zikredilen nakit ile tediye ettiklerini ispat ederlerse mezkûr mukavelenameler, 18 teşrinisani 1915 ten sonraki zamanlar için bile işbu nakti ihraç etmiş olan memleketin rayicine göre tesviye edilecektir.

Mukavelenameleri elyevm müttefik bir devletin tahtı tabiiyetinde bulunan şirketlerle 29 teşrinievvel 1914 tarihinden evvel Türk parasından gayri bir nakit ile akdedilmiş ve ücuratın tediyesi dolayısıyla el'an mevkii meriyette kalmış olan Türkiye tebaası, işbu muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren üç ay zarfında işbu mukavelenamelerde mezkûr para ile ve o nakti ihraç eyleyen memleketin rayicine göre, sermayelerini itmam için poliçalarını yeniden tanzim ve tesis etmek hakkına malik olacaklardır. Bunun için, 18 teşrinisani 1915 ten beri vadeleri hitam bulmuş olan ücuratı mezkûr para ile tesviye edeceklerdir. Buna mukabil mumaileyhimin mezkûr tarihten itibaren Türk evrakı naktiyesi ile tediye ettikleri ücurat kendilerine aynı cins nakit ile iade edilecektir.

§ 3.

Türk lirası olarak akdedilmiş olan sigorta mukavelenameleri bedelâtının tesviyesi Türk evrakı naktiyesile vuku bulacaktır.

§ 4.

Sigorta şirketi ile bir mukavelei mahsus ile poliçalarının kıymetini ve ücuratın sureti tediyelerini evvelce tanzim etmiş olan sigortalı şahıslarla işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinde poliçaları sureti kat'iyede tediye edilmiş olan şahıslara 2 ve 3 üncü fıkraların ahkâmı tatbik edilmeyecektir.

§ 5.

Fıkratı salifenin tatbiki zımında tarafeynin taahhüdatı müteakibelerini hesap için hayatı beşerin ihtimalâtına faizin miktarını mezc ederek istinat eden sigorta mukavelenameleri hayat üzerine yapılmış sigorta mukavelenamesi hükmünde addolunacaktır.

II. Bahrî Sigortalar

§ 6.

Tarafeynin düşman olmalarından mukaddem muhatara başlamış olduğu takdirde ve sigortacının tâbi olduğu devlet veya işbu devletin müttefikleri tarafından vuku bulan harekâtı harbiye neticesindeki hasarları temin ve tazmine dair olmamak şartile deniz sigorta mukavelenameleri, muhtevi buldukları ahkâm cari bulunmak üzere, mefsuh addedilmeyeceklerdir.

III. Harik sigortaları ve diğer sigortalar

§ 7.

Fıkra salifede zikredilen kaydı ihtirazî tahtında harik veya diğer sigorta mukavelenameleri mefsuh addedilmeyeceklerdir.

FASIL III.

Düyun

MADDE 84

Harpten evel akdedilmiş mukavelenameler mucibince harpten evel veya harp esnasında vacibütte diye olmuş bulunan ve harp sebeble tesviyesiz kalmış düyunun, mukavelenamelerde münderiç şerait dairesinde ve mukavele edilen para ile o paranın ihraç edildiği memlekette cari rayici üzerinden tesviye ve tediyesi lâzım geleceğini tanımak hususunda Tarafeyni Âliyeyni Âkideyn mütteliktiler.

İşbu Kısımın ikinci Faslı Lâhikasının ahkâmına halel gelmemek şartile şu cihet mukarrerdir ki harpten evvelki bir mukavele mucibince icrası lâzım gelen tediyat, harp esnasında mezkûr mukavelede gösterilen paradan gayri bir para ile kısmen veya tamamen tahsil edilmiş bulunan mebaliğin mukabili olduğu takdirde, bu tediyat hakikatte tahsil olunmuş olan mebaliği, tahsilâtın vuku bulduğu para ile eda etmek suretile icra olunabilecektir. Bu hüküm işbu muahedenamenin mevki mer'iyete vaz'ından evel alâkadarlar arasında sureti muslihanede vâki olmuş olan taahhüdâtı muhalifeyi haleldar edemeyecektir.

MADDE 85

Düyunu Umumiyei Osmaniye işbu Fasıldan ve işbu Kısımın (İktisâdi Ahkâm) diğer füsulünden bilittifak, hariç bırakılmıştır.

FASIL IV.

Mülkiyeti sınıye, edebiye veya sanayii nefise mülkiyeti

MADDE 86

İşbu muahede ahkâmı mahtuz kalmak kaydile, mülkiyeti sınıye, edebiye veya sanayii nefise mülkiyeti hukuku, âkit devletlerden her birinin kavanine nazaran 1 ağustos 1914 te mevcut bulunmuş oldukları hal üzere, Tarafeyni Âliyeyni Âkideyn arazisinde, işbu muahedenin mevki mer'iyete vaz'ından itibaren, bu hukuktan hali harbin başladığı anda müteneffî olan eşhasın veya menlehûlhaklarının lehine tekrar tesis veya iade olunacaktır. Kezalik eğer harp vukua gelmemiş olsaydı, bir mülkiyeti sınıyenin veyahut edebiyata ve sanayii nefiseye müteallik bir eser neşrinin himayesi için kanun dairesinde vaki olmuş bir müracaat üzerine harbin imtidal müddetince iktisap edilebilecek olan hukuk dahi işbu muahedenamenin mevki mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren işbu hukuka istihkakı bulunan eşhas lehine olarak tasdik ve tesis edilecektir.

Balâda münderiç ahkâm mucibince ipkaen tesis edilecek olan hukuka halel iras etmemek şartile, esnayı harpte müttelik devletlerden birinin teşrii, icraî veya idarî bir makamı tarafından ittihaz kılınmış olabilen tedabiri mahsusaya iptinaen Osmanlı tebaasına müteallik mülkiyeti sınıye, edebiye veya sanayii nefise mülkiyeti hususunda ifa edilen bilcümle muamelât (ruhsat itası da dahil olmak üzere) mer'i kalacak ve hükümleri tamamile cari olmakta devam edecektir. Bu hüküm her hangi bir müttelik devlet tebaasının hukuku hakkında Türkiye makamatı tarafından ittihaz edilmiş muamelâtı mümasile için dahi aynı veçhile caridir.

MADDE 87

1 Ağustos 1914 tarihinde zaten iktisap edilmiş olan veyahut eğer harp vaki olmamış bulunsaydı harpten evvel veya harbin devam ettiği müddet esnasında vuku bulmuş bir talep ile o tarihten beri ihrazı mümkün bulunan mülkiyeti sınıaiye hukukunu istihsal veya muhafaza veya bu bapta itiraz dermeyan edebilmeleri için diğer her bir âkit devlet arazisinde Türk tebaasına ve Türkiyede mezkûr devletlerin tebaasına, resmi munzam ve hiç bir nevi ceza olmaksızın her müracaatı icra her muameleyi ikmal her türlü rûsumu tesviye ve sureti umumiyede her devlet kavanin ve nizamatinin istilzam ettiği kâffei muamelâtı ifa eylemek üzere, işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren akalli bir sene mühlet verilmiştir.

Bazı merasim ve muamelâtın ifa ve itmam edilmemesinden veya bir resmin verilmemesinden dolayı sakit addedilmiş olan mülkiyeti sınıaiye hukuku-ihтира berallarıle resimlere ait hususatta bunları gayri mer'i addolunduğu zamanlarda işleten veya istimal eden eşhası salisenin hukukunu siyanet için her devletin muktezayı nisfet addedeceği tedabiri ittihaz eyleyebileceği kaydı ihtirazîsile-tekrar iktisabi mer'iyet edecektir.

Bir ihtira beratının mevkii tatbika vaz'ı veya fabrika alâmeti farikasının veya bir ticaretin veya bir resmin istimali için verilen mehilde 1 ağustos 1914 ile işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihi arasındaki müddet dahili hesap edilmeyecek ve bundan başka, 1 ağustos 1914 tarihinde halen muteber bulunmuş olan hiç bir ihtira beratının ve fabrika veya ticaret alâmeti farikasının veya resmin işbu muahedenin mevkii icraya vaz'ından itibaren iki sene müddet geçmedikçe, sırf mevkii tatbika ademi vaz'ı veya ademi istimali cihetile, sukut veya feshe tâbi olamayacağı mukarrerdir.

MADDE 88

Bir taraftan Türkiye tebaasile Türkiyede mukim olan veya Türkiyede san'atlarını icra etmekte bulunan eşhas ve diğer taraftan müttefik devletlerin tebaası ile müttefiklerin arazisinde ikamet veya san'atlarını icra eden eşhas ve kezalik bu eşhasın harp esnasında bazı hukuk devretmiş olduğu eşhası salise taraflarından, hali harp tarihile işbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihi arasında geçen müddet zarfında, diğer tarafın arazisinde, hudusa gelmiş olup esnayı harpte her hangi bir zamanda mevcut bulunmuş olan veyahut 86 ıncı maddeye istinaden yeniden tesisi icap eden mülkiyeti sınıaiye, edebiye veya sanayii nefise mülkiyeti hukukunu haleldar etmiş gibi addolunabilen ef'alden dolayı bir dava ikame ve hiç bir talep dermeyan edilemeyecektir.

Balâda zikrolunan ef'al meyanında, Tarafeyni Âliyeyni Âkideyn hükümetleri veya onlar hesabına veya onların muvafakatile diğer eşhas tarafından mülkiyeti sınıaiye, edebiye veya sanayii nefise mülkiyeti haklarının istimali ve kezalik bu hukukun tatbik olunabileceği muhsulât, alât ve edevat veya her türlü eşyanın furuhtu, mevkii furuhta vaz'ı istimali fiilleri de dahildir.

MADDE 89

Mülkiyeti sınıaiye hukukundan istifade, veyahut edebiyata veya sanayii nefiseye müteallik asarı teksir hakkında, bir taraftan müttefik Devletler tebaaları veya bunların topraklarında sakin veya orada san'atlerini icra etmekte olan eşhas ile diğer taraftan Osmanlı tebaası arasında hali harpten mukaddem akdedilmiş olan ruhsat mukavelenameleri Türkiye ile müttefik Devlet arasında mütehaddis hali harp tarihinden itibaren mefsuh addedileceklerdir. Ancak her halde, bu nevi bir mukavelenameden iptidaen müstefit olan kimse işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren altı ay zarfında sahibi hukuktan yeni bir ruhsat talep etmek hakkını haiz olacak ve bunun şeraiti, tarafeyn arasında biltilâf kararlaştırılmazsa, işbu Kısımın beşinci Faslında münderiç Muhtelit Hakem Mahkemesi tarafından tayin olunacaktır. O takdirde Mahkeme, icap ederse, harp esnasında hukukunun istimalinden dolayı muhik göreceği lâzımüttesviye mebalîği tayin edebilecektir.

MADDE 90

İşbu Muahede mucibince Türkiyeden ayrılan arazi ahalişi, gerek bu infikâke ve gerek bunun neticesi olarak hasıl olan tebeddül tabiiyete rağmen, Osmanlı kavaninine göre bu tebeddül anında sahip oldukları mülkiyeti sınıaiye, edebiye ve sanayii nefise mülkiyeti hukukundan Türkiyede tam ve kâmil bir surette istifadelerini muhafaza edeceklerdir.

Bu Muahede ile Türkiyeden ayrılan arazide bu infikâk anında mer'i veya 86 ıncı madde mucibince yeniden tesis veya ipka edilecek olan mülkiyeti sınıaiye, edebiye ve sanayii nefise mülkiyeti hukuku mezkûr arazinin intikal edeceği Devlet tarafından tanınacak ve Osmanlı kavanini mucibince devamı kabul edilen müddetçe bu arazi üzerinde mevkii mer'iyette kalacaktır.

MADDE 91

Osmanlı İmparatorluğu Hükûmetinin Dersaadette veya mahalli sairede 30 teşrinievel 1918 tarihinden beri usulen vermiş olduğu ihtira beratları veya fabrika alâmati farikası hakkında ifa etmiş olduğu muamelâtı tesciliye ve kezaik işbu beratlarla alâmati farikanın devir veya ferağına müteallik her türlü kayıt veya tescil muameleleri, alâkadarların işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren üç ay zarfında verecekleri istidaname üzerine Türkiye Hükûmetine arz ve Hükûmeti müşarüleyha tarafından tescil edilecektir. İşbu tescilin hükmü, tescilli iptidaî tarihinden muteberdir.

FASIL V.

Muhtelit Hakem Mahkemesi

MADDE 92

Bir taraftan müttefik Devletlerden her biri ve diğler taraftan Türkiye arasında Muahedei hazıranın mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren üç ay müddet zarfında birer Muhtelit Hakem Mahkemesi teşkil olunacaktır.

Bu Mahkemelerden her biri, ikisi alâkadar Hükümetlerin her biri tarafından tayin olunmak üzere, üç azadan mürekkep olacaktır. Bu Hükümetler müteaddit zatı tayin etmek salâhiyetini haiz olacaklar ve mahkemede aza sıfatile bulunacak zatı icabı hale göre bunlar meyanından intihap edeceklerdir. Reis alâkadar iki Hükümet arasında biltilâf tayin olunacaktır.

Muahedei hazıranın mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren iki ay müddet zarfında bu itilâf husul pezir olmadığı takdirde reisi mumaileyh, alâkadar Hükümetlerden birisinin talebi üzerine, Lâhey Beynelmilel Adalet Mahkemei Daimesi reisi tarafından harp esnasında bitaraf kalmış olan Devletler tebaasına mensup zevat meyanından tayin edilecektir.

Eğer bu iki ay zarfında alâkadar Hükümetlerden birisi kendisini mahkemede temsil edecek azayı intihap etmeyecek olur ise diğler alâkadar Hükümetin talebi üzerine mezkûr azanın emri tayini Cemiyeti Akvam Meclisine ait olacaktır.

Mahkeme âzasından birisinin vefatı veya istifası takdirinde veyahut Mahkeme âzasından biri her hangi bir sebepten dolayı vezaifini ifa edemeyecek bir halde bulunursa, nasp için mukarrer usule tevfikân, yerine diğlerinin tayinine tevessül edilecektir. Mezkur iki ay müddet vefatın istifanın ve ifayı vazifede ademî imkânın usulü dairesinde sübut bulduğu gündün itibar edilecektir.

MADDE 93

Muhtelit Hakem Mahkemelerinin merkezi İstanbulda olacaktır. Eğer mesalihin kemiyet ve keyfiyeti muhik gösterirse alâkadar Hükümetler her Mahkemede bir veya bir kaç şubei munzamma ihdas etmek salâhiyetini haiz olacaklardır. İşbu şubelerden her birinin in'ikadı için lüzumuna göre her hangi bir mahal tayin edilebilecektir. Bu Şubelerin her biri bir reisi sani ile 92 inci maddenin 2 ilâ 5 inci fıkralarında mezkûr olduğu veçhile mansup iki âzadan müteşekkil olacaktır.

Her Hükümet huzuru Mahkemede kendisini temsil etmek için bir veya bir kaç memur (Ajan) tayin edecektir.

Şayet Muhtelit bir Hakem Mahkemesinin veyahut Şubelerinden birisinin teşekkülünden itibaren üç sene sonra işbu Mahkeme veya Şube mesaisini itmam etmemiş bulunursa ve mezkûr Mahkeme veya Şubenin mahalli in'ikadının bulunduğu araziye sahip olan Devlet talep ederse salifüzzikir Hakem Mahkemesi veya şubesi işbu arazi haricine naklolunacaktır.

MADDE 94

92 ve 93 üncü maddeler mucibince ihdas edilen Muhtelit Hakem Mahkemeleri işbu Muahede mucibince kendi salâhiyetleri dahilinde bulunan ihtilâfat hakkında hüküm vereceklerdir.

Ekseriyeti âzanın verdiği karar Mahkemenin kararı olacaktır.

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, Muhtelit Hakem Mahkemelerinin mukarreratını kat'i addettiklerini ve kendi tebaaları hakkında bunları mecburiyüittiba kılacaklarını ve ilâmat kendilerine tebliğ edilir edilmez hiç bir tenfiz kararı ittihazına hacet olmaksızın bütün arazileri dahilinde icrasını temin edeceklerini kabulde müttefiktirler.

Bundan başka, Tarafeyni Âliyeyni âkideyn bilhassa tebliğatin isaline ve delâilin cem'ine ait hususatta kendi Mahkeme ve memurlarının Muhtelit Hakem Mahkemelerine, yeddi iktidarlarında bulunacak olan her türlü muaveneti doğrudan doğruya ifa etmelerini teahhüt eylerler.

MADDE 95

Muhtelit Hakem Mahkemelerinin rehberi adalet, hakkaniyet ve hüsnu niyet olacaktır.

Her Mahkeme, huzurunda istimal olunacak lisanı tayin edecek ve mesaliha tamamilе vukufu temin için icap eden tercümelere yaptıracak ve kendi huzurunda takip edilecek muhakeme kavaidini ve müddetlerini tanzim eyleyecektir. Bu kavaidin tanziminde, esasati atıyeye riayet olunacaktır:

1. Usulü muhakeme bir lâyiha ve mütekabilen bir lâyihai cevabiye ibrazını ihtiva edecek, bir lâyihai reddiyei cevabiye ile mütekabil bir lâyihai reddiyei cevabiye ita olunabilecektir. Şayet tarafeynden biri mülâhazatı şifahiye dermeyan etmek veya ettirmek talebinde bulunursa, tarafı diğere de böyle bir halde aynile hareket etmek salâhiyeti verilmek şartile, buna mezun olacaktır.

2. Mahkeme tahkikat icrasını, evrak ibrazını, ehli hibreye müracaatı emretmek, mahallerinde keşif ve muayene icra, her gûna malûmatı talep eylemek, şahitleri istima etmek, ve tarafeynden veyahut mümessillerinden her türlü izahat şifahiye veya tahririyeyi talep etmek hususlarında kâffe salâhiyeti haiz olacaktır.

3. Muahedei hazıradaki hilâfına münderiç ahkâm müstesna olmak üzere, Mahkemenin teşkilinden itibaren altı ay müddetin hitamından sonra hiç bir talep ve iddia kabul olunmayacaktır. Meğer ki Mahkemei mezkûrenin bir kararı ile ita edilmiş ve bu'di mesafe veya kuvvei mücbire esbabına müpteni olarak sureti istisnaiyede muhik görülmüş bir müsaadei mahsusa mevcut ola.

4. Bir sene zarfında mecmuu sekiz haftayı tecavüz etmeyecek olan tatil devreleri müstesna olmak üzere her hafta mesalihin sür'ati ceryanını temin etmek için muktazi miktarda celse akdetmek Mahkemenin cümlei vezaifindedir.

5. Hükümler, işin Mahkemece müzakereye konulduğunu ifade eden hitamı muhakemeden itibaren nihayet iki ay sonra her halde isdar edilmiş olmalıdır.

6. İşin icap edeceği murafaatı şifahiye ile her halde hükümlerin tefhimi celsei aleniyyede vukubulacaktır.

7. Her Muhtelit Hakem Mahkemesi, mesalihin hüsnu temşiyetine nafi addettiği takdirde, mahalli in'ikadı haricinde bir veya bir kaç celse akdi salâhiyetini haiz olacaktır.

MADDE 96

Alâkadar Hükûmetler her bir Mahkeme için bilittifak bir Kâtibi Umumî tayin edecekler ve her biri ona bir veya bir kaç Kâtip terfik eyleyeceklerdir. Kâtibi Umumi ile Kâtipler, alâkadar Hükûmetlerin muvafakatile muavenetlerine lüzum görecekları eşhası hizmetine alabilecek olan mahkemenin tahtı emrinde bulunacaklardır.

Her mahkeme kaleminin daireleri İstanbulda olacaktır. Diğer her hangi bir mahalde mülhak kalem daireleri ihdas etmek alâkadar Hükûmetlere ait olacaktır.

Her Mahkeme kendisine tevdi edilecek olan mesaliha ait evrakı, muharrerat ve vesaike kaleminde muhafaza edecek ve vazifesinin hitamında bunları mahalli in'ikadının bulunmuş olduğu Hükûmetin hazinesi evrakına tevdi edecektir. Bu evrak, alâkadar Hükûmetlere daima küşade bulunacaktır.

MADDE 97

Her Hükûmet, tayin ettiği Muhtelit Hakem Mahkemesi âzası ile tayin edeceği memur (Ajan) veya kâtiplerin ücret ve muhassasatını tediye eyleyecektir.

Reis ile Kâtibi Umumînin ücret ve muhassasatı alâkadar Hükûmetler tarafından müttefikan tayin olunacak ve ücret ve muhassasatı mezkûre ile Mahkemenin masarifi müşterekesi her iki Hükûmet tarafından munasafatan tediye edilecektir.

MADDE 98

İşbu Fasil Japonya ile Türkiye beyninde tekevün edip Muahedei hazıra mucibince Muhtelit Hakem Mahkemesinin dairei salâhiyetinde bulunması lâzım gelecek olan mesalih hakkında kabili tatbik olmayacaktır; mesalihi mezkûre ile Hükûmet arasında bilittilâf hal ve faslolunacaktır.

FASIL VI.

Muahedenameler.

MADDE 99

İşbu Muahedenamenin mevkii mer'iyete vaz'ı akabinde ve diğer cihetten havi olduğu ahkâm haleldar olmaksızın zirde tadat olunan iktisadî veya fennî mahiyetteki zeviletraf Muahedat, Mukavelât ve itilâfat Türkiye ile diğer Düveli âkideden bunlara taraf olanlar arasında yeniden mevkii mer'iyete gireceklerdir.

1- Tahtelbahir kabloların muhafazasına dair 14 Mart 1884, 1 kânunuevel 1886 ve 23 mart 1887 tarihli Mukavelenamelerle 7 temmuz 1887 tarihli ihtitami Protokol;

2- Gümrük tarifelerinin neşrine ve gümrük tarifelerinin neşri için beynelmilel bir ittihat teşkiline dair 5 temmuz 1890 tarihli Mukavelename;

3- Pariste beynelmilel hıfısısıhhaî umumiye Dairesi teşkiline dair 9 kânunuevel 1920 tarihli itilâfname;

4- Romada beynelmilel bir ziraat Enstitüsü teşkiline dair 7 haziran 1905 tarihli Mukavelename;

5- Esko nehri üzerinde müruriye rüsumunun mübayaasına ait 16 temmuz 1863 tarihli Mukavelename;

6- İşbu Muahedenamenin on dokuzuncu Maddesindeki ahkâmı mahsusa kaydı ihtirazı tahtında, Süveyş kanalının serbestii istimalini temin edecek bir usul teslisine ait 29 teşrinievel 1888 tarihli Mukavelename;

7- 30 teşrinisani 1920 tarihinde Madritte imzalanan Mukavelename ve İtilâfnameler dahil olduğu halde Posta ittihadı hakkındaki Mukavelename ve itilâfnameler;

8- 10/22 temmuz 1875 tarihinde Sen-Petersburg'da imzalanan beynelmilel telgraf Mukavelenameleri ve 11 haziran 1908 de Lizbon beynelmilel telgraf Konferansında kararlaştırılan Nizamnameler ve tarifeler.

MADDE 100

Türkiye atide tadat olunan Mukavelename veya İtilâfnamelere iltihak veya onları tasdik eylemeği taahhüt eyler:

1- Otomobillerin mileli muhtelif memalikinde seyrine müteallik 11 teşrinievel 1909 tarihli Mukavelename;

2- Gümrüğe tâbi vagonların kurşunlanmalarına dair 15 mayıs 1886 tarihli itilâfname ve 18 mayıs 1907 tarihli Protokol;

3- Müsademe, muavenet ve umuru tahlisiyei bahriye hakkındaki bazı kavaidin tevhidine dair 23 eylül 1910 tarihli Mukavelename;

4- Hastane gemilerinin limanlarda rüsum ve tekâliften muafiyeti hakkında 21 kânunu evel 1904 tarihli Mukavelename;

5- Kadınların yüzünden icrayı ticaretin men'i hakkında 18 mayıs 1904, 4 mayıs 1910 ve 30 eylül 1921 tarihli Mukavelenameler;

6- Fuhşiyata dair neşriyatın men'i için 4 mayıs 1910 tarihli Mukavelename;

7- 54,88 ve 90 ıncı Maddeler hakkındaki kuyudu ihtiraziye mahfuz kalmak şartile, 17 kânunusani 1912 tarihli sıhhiye Mukavelenamesi;

8- Filokseraya karşı ittihaz edilecek tedabire ait 3 teşrinievel 1881 ve 15 nisan 1889 tarihli Mukavelenameler;

9- Afyon hakkında 23 kânunusani 1912 tarihinde Lâheyde imzalanan Mukavelename ile 1914 tarihli munzam Protokol;

10- 5 temmuz 1912 tarihli beynelmilel telsiz telgraf Mukavelenamesi;

11- Afrikada mevaddı küliyenin tâbi olacağı usule dair Senjerme-Anley de imzalanan 10 eylül 1919 tarihli Mukavelename;

12- 26 Şubat 1885 tarihli Berlin Senedi umumîsile 2 temmuz 1890 tarihli Brüksel Beyanname ve Senedi umumîsinin yeniden tetkikini mutazammın olarak Senjermen-Anley de imzalanan 10 eylül 1919 tarihli Mukavelename;

13- 1 mayıs 1920 tarihli Protokol ahkâmını tatbikan vaziyeti coğrafiyesinin iktiza ettirdiği tadilâta, Türkiye nail olduğunu gördüğü takdirde seyahati havaîyenin tanzimine dair olan 13 teşrinievel 1919 tarihli Mukavelename;

14- Kibrit imalinde beyaz fosfor istimalinin men'ine dair 26 eylül 1906 de Bern de imzalanan Mukavelename;

Türkiye, bundan başka, telli ve telsiz telgraf hakkında beynelmilel yeni mukavelenamelerin tanzimine iştirak etmeği taahhüt eyler.

KISIM IV.

Turuku münakale ve mesallî sıhhiye.

FASIL I.

Turuku Münakale.

MADDE 101

Türkiyenin, transinin serbestîsi hakkında Barselon Konferansı tarafından 14 nisan 1921 tarihinde kabul edilmiş olan Mukavelename ve Nizamname ile menafii beynelmilel olan kabili seyrü sefer turuku miyahiyeye tatbik olunacak usul hakkında mezkûr Konferans tarafından 19 nisan 1921 tarihinde kabul edilmiş bulunan Mukavele ve Nizamnameyi ve munzam Protokolü kabul ettiğini beyan eder.

Binaenaleyh Türkiye işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren bu Mukavelename, Nizamname ve Protokollar ahkâmının mevkii tatbika vaz'ını taahhüt eder.

MADDE 102

Türkiye bahrî sahilden mahrum Devletlerin bahrî bayrağa malikiyet haklarının tanınmasını mutazammın 20 nisan 1921 tarihli Barselon Beyannamesini kabul ettiğini beyan eyler.

MADDE 103

Türkiye 20 nisan 1921 tarihli Barselon Konferansının beynelmilel usule tâbi limanlara ait olan Vesayasını kabul ettiğini beyan eyler.

Türkiye bu usul altına vaz'edilecek limanları bilâhare bildirecektir.

MADDE 104

Türkiye 20 nisan 1921 tarihli Barselon Konferansının beynelmilel demir yollarına müteallik Vesayasını kabul ettiğini beyan eyler. Bu Vasaya, işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren Türk Hükûmeti tarafından müteakib olmak kaydıla tatbik edilecektir.

MADDE 105

Türkiye işbu Muaheadenin mevkiî mer'iyete vaz'ını müteakip 14 teşrinievvel 1890,20 eylül 1893, 16 temmuz 1895, 16 haziran 1898 ve 19 eylül 1906 tarihlerinde Bern de imza edilen demir yollar vasıtasile emtia nakli hakkındaki Mukavelenameleri ve Suveri tesviyeyi kabul ve tasdik etmeği taahhüt eder.

MADDE 106

Yeni hudutların güzergâhı dolayısile, aynı memleketin iki kısmını yekdiğerine rapteden bir hat diğér memleketi kat'ettiği veyahut bir memlekettten başlayan bir şube hattı diğér bir memlekette nihayet bulduğu takdirde iki memleket arasındaki münakalâta müteallik hususatta işletme şeraiti, mukarreratı mahsusa mahfuz olmak kaydile, alâkadar şimendifer idareleri beyninde akdedilecek bir itilâfname ile tanzim olunacaktır. Bu idareler işbu itilâfname şeraitinde uyuşmağa muvaffak olamadıkları takdirde, şeraiti mezkûre tankim tariki ile tayin edilecektir.

Türkiye ile hem hudut Devletler beynindeki bilûmum yeni hudut istasyonlarının tesisi ve bu istasyonlar arasındaki hudutun işletmesi aynı şerait dairesinde aktolunacak itilâfnamelerle tanzim edilecektir.

MADDE 107

Mevrit veya mahreci Türkiye veya Yunanistan olup Yunan-Bulgar hududile, Kuleliburgaz kurbundaki Yunan-Türkiye hududu arasındaki kâin şark şimendiferlerinin aksami selâsesinden transit suretile müstefit olan yolcular ve emtia ticariye, işbu transitten dolayı hiç bir resim veya harc ve ne de bir gûna pasaport veya gümrük muayenesi muamelesine tâbi olmayacaklardır.

İşbu Maddenin icrayı ahkâmı Cemiyeti Akvam Meclisi tarafından intihap edilecek olan bir Komiser tarafından temin edilecektir.

Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri bu Komiser nezdine, salifüzzikir ahkâmın icrasına müteallik her meseleyi Komiserin nazarı dikkatine vaz'etmekle mükellef ve vazifesinin ifası emrinde bilcümle teshilâtı lâzimeye mazhar olacak olan bir mümessil tayin etmek hakkını haiz olacaklardır. Bu mümessiller ihtiyaçları olacak madun heyeti memurinin miktar ve evsafı hakkında Komiserle itilâf edeceklerdir.

Ahkâmı mezkûrenin icrasına müteallik olup halline muvaffak olamadığı her meseleyi Cemiyeti Akvam Meclisinin Kararına arz etmek mezkûr Komiserin uhdesine terettüp edecektir. Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri ekseriyeti âra ile ittihazı mukarrerat eyleyen mezkûr meclis tarafından sadır olan her karara riayet eylemeği taahhüt ederler.

Anifüzzikir Komiserin maaşı ve ifa edeceği hizmete ait masarif Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri tarafından münasafaten deruhde edilecektir.

Türkiye, bilâhare Edirneyi Kuleliburgazla İstanbul arasındaki hattâ rapteden bir şimendifer hattı inşa eylediğe takdirde işbu Maddenin, Kuleliburgaz ve Bosnaköy kurbunda kâin Yunanistan-Türkiye hudut nokatı arasındaki transite müteallik ahkâmı mütekabilen hükümsüz kalacaktır.

Alâkadar Hükûmeteynden her biri Muahedei hazıranın mevkii mer'iyete vaz'ından itibaren beş senelik bir müddet hitamında işbu Maddenin ikinciden beşinciye kadar olan fıkralarında musarrah murakabeyi idame etmeğe mahal olup olmadığına dair bir karar verdirmek için Cemiyet Akvam Meclisine müracaat racaa Tetmek hakkını haiz olacaktır. Maahaza şurası mukarrerdir ki Yunan-Bulgar hududile Bosnaköy beyninde kâin şark şimendiferlerinin iki kısmı üzerindeki transite dair olan birinci fıkranın ahkâmı mer'i kalacaktır.

MADDE 108

Gerek Osmanlı Hükûmetine ve gerek hususî şirketlere ait olup işbu Muahede mucibince Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan arazide kâin limanlar ile demir yollarının devrine müteallik ahkâmı mahsusa baki kalmak ve kezaik Düveli âkidin arasında imtiyazat eshabına ve memurinin umuru tekaüdiyelerine müteallik olarak evelden itihaz olunmuş veya olunacak ahkâm mahfuz bulunmak üzere demir yolların devri berveçhi ati şerait dahilinde vuku bulacaktır:

1- Bilûmum demir yollarının imalât ve tesisatı tamamile ve mümkün olduğu kadar eyi bir halde terkedilecektir;

2- Kendisine mahsus edevatı müteharrikesi olan bir şebeke tamamile terkedilmiş olan arazi üzerinde bulunduğu takdirde mezkûr edevatı müteharrike 30 teşrinievel 1918 tarihli son müfredat cetveli mucibince takimile terk olunacaktır.

3- İşbu Muahede mucibince dairesi inkızama uğrayacak hududun edevatı müteharrikesinin taksimi müteaddit şuabat kendilerine taviz olunan idareler arasında sulhan uyuşmak suretile tesbit edilecektir. Bu uyuşma 30 teşrinievel 1918 tarihli son müfredat defterine göre mezkûr hudut üzerinde kaydedilmiş olan edevatın, ehemmiyetini, servis hatları da dahil olmak üzere hudutun uzunluğunu, münakalâtın mahiyet ve ehemmiyetini nazarı itibara alacaktır. Ademi itilâf halinde ihtilafat tahkim tarikile halledilecektir. Ledelicap gene her hakem kararı, her şubede bırakılması iktiza eden lokomotifler, yolcu ve eşya vagonlarını irae, bunların tesellümü şeraitini tayin ve mevcut atelyelere nakledilen malzemenin mahdut bir müddet zarfında hüsnü halde muhafazasını temin için lüzum görülecek suveri halliyeyi tanzim edecektir.

4- Malzeme, eşya ve alât ve edevat, edevatı müteharrikenin tâbi olduğu aynı şerait tahtında terkedilecektir.

MADDE 109

Hilâfına ahkâm mevcut olmadıkça, yeni bir hududun çizilmesi yüzünden bir Devletin usulü miyahî (cetvel küşadı, feyezân, irva ve iska, teybis yahut buna mümasil hususat) diğer bir Devletin arazisinde icra edilecek mesaiye merbut bulunduğu veyahut bir Devletin arazisi üzerinde, harpten mukaddemki teamülât mucibince diğer bir Devletin arazisinde mütevellit miyah veya kuvayı miyahiyeye istimal edildiği takdirde, alâkadar Devletler arasında her birinin menafî ve hukuku müktesebelerini muhafaza edecek mahiyette bir itilâf tesis edilmek lâzımdır.

Ademi itilâf halinde mesele tahkim tarikile hallolunacaktır.

MADDE 110

Romanya ve Türkiye Köstence-İstanbul kablosunun işletme şartını muhik bir surette tesbit için aralarında uyuşacaklardır. İtilâf husul bulmadığı takdirde mesele tahkim tarikile hallolunacaktır.

MADDE 111

Türkiye bizzat kendi namına ve tebaası namına, artık kendi erazisinde kara ile ittisal peyda etmeyen kabloların cümlesi veya aksamı üzerindeki, her hangi bir mahiyette olursa olsun, bilcümle hukuk, müstenidat ve imtiyazından sarfınazar eder.

Eğer balâdaki fıkra mucibince devredilmiş olan kablolar veya kabloların bir kısmı emvali hususiyeden ise eshabının zarar ve ziyanlarının tazmini, mülkiyetin müntakil olduğu Hükûmata ait olacaktır. Tazminatın miktarında ademi itilâf halinde bu miktar tahkim tarikile tayin edilecektir.

MADDE 112

Türkiye kendi arazisinde kara ile lâakal bir ittisal peyda eden kablolar üzerinde mukaddema haiz olduğu hukuku mülkiyeti muhafaza edecektir.

Marüzzikir kablolardan Türk arazide kara ile ittisal etmeleri hukukunun istimali ve işletmelerinin şartı alâkadar Devletler tarafından sureti muslihanede tanzim olunacaktır. Ademi itilâf halinde ihtilâf, tahkim tarikile halledilecektir.

MADDE 113

Tarafeyni Âliyeyni Âkideyn, her biri kendisine teallûku cihetinden Türkiyede ecnebi postanelerinin ilgasını kabul ettiklerini beyan ederler.

FASIL II.

Mesalli sıhhiye

MADDE 114

İstanbul Meclisi Kebiri Umuru Sıhhiyesi lâğvolunmuştur. Türkiye sevahil ve hududunun teşkilâtı sıhhiyesile Türk İdaresi vazifedardır.

MADDE 115

Mekadir ve şartı muhik olacak olan yegâne ve aynı tarife sıhhiye, Türk bayrağı ile ecnebi bayraklarını tefrik etmeksizin, bütün gemilere ve Türkiye tebaasına tatbik edilen aynı şart dairesinde, Düveli ecnebiye tebaasına tatbik olunacaktır.

MADDE 116

Türkiye, açıkta kalmış olan memurini sıhhiyenin sabık İstanbul Meclisi Kebiri Umuru Sıhhiyesinin nukudundan bittefrik verilmek üzere tazminata istihkaklarına ve işbu Meclisin memurini hazıra ve sabıkasının ve onların menlehülhaklarının diğer bilcümle hukuku müktesebelerine tamamen riayet etmeği taahhüt eyler. İşbu hukuka, sabık İstanbul Meclisi Kebiri Umuru Sıhhiyesinin ihtiyat akçesinin ciheti tahsisine, eski idarei sıhhiyenin tasfiyei kat'iyesine müteallik bilcümle mesail ile kezalik buna müşabih veya merbut olan diğer her mesele, sureti hususiyede müteşekkil bir komisyon tarafından hal ve tesviye edilecek ve bu komisyon Almanya, Avusturya ve Macaristan müstesna olmak üzere İstanbul Meclisi Kebiri Umuru Sıhhiyesine iştirak etmiş olan Devletlerden her birinin bir mümessilinden müteşekkil olacaktır. Gerek yukarıda beyan olunan tasfiyeye ve gerek bu tasfiyeden sonra kalan nukudun ciheti tahsisine müteallik bir meseleden dolayı işbu komisyonun âzaları arasında ihtilâf zuhuru halinde mezkûr komisyonda temsil edilen Devletlerden her biri kararı ahiri ittihaz edecek olan Cemiyeti Akvam Meclisine hakkı müracaate malik olacaktır.

MADDE 117

Türkiye ile Mekkeimükerreme haccına ve Kudüsüşerif ziyaretine ve Hicaz Şimendiferine nezaret etmekle alâkadar Devletler, beynelmilel Mukavelâti sıhhiye ahkâmı mucibince tedabiri mahsusa ittihaz edeceklerdir. İcraatta bir vahdeti tamme temini zımında bu Devletlerle Türkiye, hac ve ziyaret umuru sıhhiyesinin telif ve tanzimi için, bir komisyon teşkil edecekler ve bu komisyonda Türkiye devairi sıhhiyesile Mısır bahriye ve karantina sıhhiye Meclisi temsil edilmiş olacaklardır.

Mezkûr komisyon, arazisinde içtima edeceği Devletin evelce muvafakatini istihsal edecektir.

MADDE 118

Hac ve ziyaret umuru sıhhiyesinin telif ve tanzimi komisyonunun mesaisi hakkında gerek Cemiyeti Akvam hıfzıssıhha Komitesine ve beynelmilel umumî hıfzıssıhha İdaresine ve gerek hac ve ziyaret ile alâkadar her memleketin talep edecek olan Hükûmetine raporlar verilecektir. Komisyon kendisine Cemiyeti Akvamdaki, Beynelmilel Umumi Hıfzıssıhha İdaresinden veyahut alâkadar Hükûmetler tarafından vuku bulan bütûn sualler hakkında reyini beyan edecektir.

KISIM V. AHKÂMI MUHTELİFE 1. Üserayı harp.

MADDE 119

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, ellerinde kalmış olan harp esirleriyle sivil mevkufuları derhal memleketlerine iadeyi taahhüt ederler.

Yunanistan ve Türkiyenin mütekabilen ellerinde bulunan üserayı harp ve sivil mevkufin mübadeleleri işbu Hükûmetler arasında 30 kânunusani 1923 tarihinde Lozanda imza edilmiş olan itilâfnamei mahsusun mevzuunu teşkil eder.

MADDE 120

İnzibata mugayir harakâttan dolayı cezaya müstahak veya mahkûm olan üserayı harp ve sivil mevkufin, cezalarının ikmaline veyahut haklarındaki kanuniyenin hitam bulmasına bakılmaksızın, iade edileceklerdir.

İnzibata ait ceraimden maada ef'alden dolayı cezaya müstehak veya mahkûm olmuş olanlar tahtı mevkufiyette idame edilebileceklerdir.

MADDE 121

Tarafeyni Aliyeyni âkideyn gaiplerin taharrisi veya ademi iade arzusunu izhar etmiş olan üserayı harp ve sivil mevkufinin tayini hüviyetleri için mütekabilen kendi arazileri üzerinde her türlü teshilâtı irae etmeğ taahhüt ederler.

MADDE 122

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, işbu Muahedename mevkii mer'iyete vaz'edilir edilmeksizin, üserayı harbe ve sivil mevkufine ait olduğu veya ait olmuş bulunduğu halde alıkonulmuş bulunan bilcümle eşya, akçe, esham ve tahvilât ve senedat ve evrak ve vesaik veya her nevi eşyayı zatiyenin iadesini taahhüt ederler.

MADDE 123

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, orduları tarafından esir edilmiş olan üserayı harbin idare ve işesi için masruf mebalîğın mütekabilen tediyesinden sarfı nazar eylediklerini beyan ederler.

2. Mezarlıklar

MADDE 124

Atide gelecek 126 ıncı Maddede mevcut ahkâmı mahsusaya halel gelmeksizin, Tarafeyni Âliyeyni âkideyn, içlerinden her birinin 29 teşrinievel 1914 ten beri meydana harpte veyahut mecruhiyetle veya kaza veya hastalık neticesinde vefat etmiş berri ve bahrî askerlerle aynı tarihten beri esarete vefat etmiş olan üserayı harp ve sivil mevkufinin kendi hâkimiyetleri altında bulunan arazi üzerindeki mezarlıklarına, metfenlerine, izam mahzenlerine ve tezkiri namları için tesis edilen âbidelerine hürmet ve onları hüsnü muhafaza ettireceklerdir.

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn içlerinden her birinin marüzzikir mezarlıklarını, metfenlerini ve izam mahzenlerini tayin, kayıt ve idareye ve bunların buldukları mahallerde münasip âbideler rekzine her birinin memur edebileceği komisyonlara kendi arazileri üzerinde vazifelerini ifa için bilcümle teshilâtı irae hususunda itilâf edeceklerdir. Bu komisyonlar hiç bir askerî mahiyeti haiz olmayacaklardır.

Âkideyni mezkûre ber veçhi balâ zikrolunan berrî ve bahri askerlerinin bakayayı eşsadinın vatanlarına iadesi hususundaki taleplerini kabul zımında, kavanini milliyeleri ahkâmı ve sıhhati umumiye zaruretleri nazarı dikkate alınmak kaydı ile her türlü teshilâtı mütekabilen irae etmeğe muvafakat ederler.

MADDE 125

Tarafeyni Âliyeyni âkideyn:

Evvelâ- Esarette vefat eden üserayı harbin ve sivil mevkufinin, tayini hüviyetleri için faydalı tafsilâtın ilâvesile beraber, tamam bir cetvelini;

Saniyen- Hüviyetleri tayin edilmeksizin defnedilen emvatın metfenlerinin adet ve mevkileri hakkında her türlü tarifati mütekabilen yekdiğerine ita etmeği taahhüt eylerler.

MADDE 126

Romanya arazisinde 27 ağustos 1916 dan beri vefat eden Türk asakiri berriyeye ve bahriyesinin ve üserayı harbinin metfen ve mezarlıklarının ve izam mahzenlerinin ve tezkiri namları için dikilen âbidelerin hüsnü halde muhafazasile, sivil mevkufine dair 124 ve 125 inci maddelerden mütevellit sair her türlü mecburiyetler için Romanya Hükûmeti ile Türkiye Hükûmeti arasında mahsus bir itilâfname akdedilecektir.

MADDE 127

124 ve 125 inci Maddelerin umumî mahiyette olan ahkâmını ikmal için bir taraftan Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya Hükûmetleri diğere taraftan Türkiye ve Yunanistan Hükûmetleri 128 inci den 136 inciye kadar olan Maddelerdeki ahkâmı mahsusayı kararlaştırmışlardır.

MADDE 128

Türkiye Hükûmeti, Britanya İmparatorluğuna, Fransa ve İtalya Hükûmetlerine karşı, kendi arazisi üzerinde bunların meydanı harpte veya mecruhiyetle veya kaza veya hastalık neticesinde vefat etmiş olan berrî ve bahrî askerleri ile esarette vefat eden üserayı harplerine ve sivil mevkufılarına ait metfen ve mezarlıkları ve izam mahzenlerini ve tezkiri namları için dikilmiş âbideleri muhtevi arsaları kendilerine ayrı ayrı ve müebbeden tahsis etmeği taahhüt eder. Kezalik 130 uncu Maddede mezkûr komisyonlar tarafından birleştirme mezarlıkları, izam mahzenleri veyahut âbideler tesisi için atide lüzumu görülecek olan araziye de kendilerine tahsis edecektir.

Bundan maada işbu metfenlere, mezarlıklara, izam mahzenlerine ve abidata serbestii duhule müsaade etmeği ve ledeliktıza lâzım olan cadde ve yolun inşasına ruhsat vermeği taahhüt eder.

Yunan Hükûmeti kendi arazisine müteallik olarak aynı hususati taahhüt eder.

Yukarıdaki ahkâm, tahsis olunan arazide, Türkiye hâkimiyetine veyahut, hale göre, Yunan hâkimiyetine irası hâlel etmez.

MADDE 129

Türkiye Hükûmeti tarafından tahsis edilecek arazi meyanında bilhassa Britanya İmparatorluğu için 3 numaralı haritada gösterilmiş olan Anzak denilen havali (Arıburnu) arazisi dahil olacaktır.

Britanya İmparatorluğunun balâda beyan olunan araziden istifadesi ber veçhi ati şeraite tâbi tutulacaktır:

1- Mezkûr arazi işbu Sulh Muahedenamesile tayin olunan ciheti tahsisinden gayrı bir suretle istimal edilemeyecek; binaenaleyh hiçbir askerî veya ticarî maksatla veya anıfûlbeyan ciheti tahsisi haricinde sair hiç bir maksatla kullanılmayacaktır;

2- Türkiye Hükûmeti, mezarlıklar da dahil olduğu halde, mezkûr araziye teftiş ettirmek hakkını her zaman haiz bulunacaktır;

3- Mezarlıkların muhafazasına tahsis edilen sivil bekçilerin adedi her mezarlık için bir bekçiden fazla olmayacaktır. Mezarlıkların haricinde bulunan arazi için mahsus bekçiler olmayacaktır;

4- Mezkûr arazide mezarlıkların gerek dahil ve gerek haricinde sırf muhafızlara lâzım olacak meskenlerden başka ebniye inşa edilmeyecektir;

5- Mezkûr arsanın sahili üzerinde eşhas ve emtia ihraç ve irkâbını teshile medar olabilecek hiç bir rıhtım, mendirek veya iskele inşa edilmeyecektir;

6- Bircümle muamelâtı lâzime yalnız boğazların iç sahilinde icra edilebilecek ve araziye Adalar denizi sahilinden duhule ancak mezkûr muamelâtın icrasından sonra müsaade olunacaktır. Türk Hükûmeti mümkün olduğu kadar basit olması lâzım gelen işbu muamelâtın, bu Maddenin diğer ahkâmına hâlel gelmemek şartıyla, Türkiyeye giden diğer ecnebiler hakkında mevzu muamelâtın ziyade zahmeti mucip olmamasını ve her nevi bifaide teahhura mahal vermeyecek şerait tahtında ifa kılınmasını kabul eder;

7- Araziyi ziyaret etmek isteyen eşhas müsellâh olmayacaklar ve Türkiye Hükûmeti işbu memnuiyeti kat'iyenin tabikına nezaret etmek hakkını haiz bulunacaktır;

8- 150 kişiden fazla olan her züvvar kafilesinin muvasalatında lâakal bir hafta evel Türkiye Hükûmetinin haberdar edilmesi muktazidir.

MADDE 130

Metfenlere ve mezarlıklara ve izam mahzenlerine ve abidata müteallik mesaili mahallinde halletmeğe memur olarak Britanya, Fransa ve İtalya Hükûmetlerinden her biri Türkiye ve Yunan Hükûmetlerinin de birer mümessil memur edecekleri birer komisyon tayini eyleyeceklerdir.

İşbu komisyonlar bilhassa:

1- Emtanın defnedildiği veya defnedilmiş olabileceği menatık keşif ve tayin ve mevcut metfenleri, mezarlıkları, izam mahzenlerini ve abidatı tesbit etmek;

2- Merkatlerin, eğer icap ederse, bir araya yeniden cem'edilmesine ne gibi şerait tahtında tevessül edileceğini tayin etmek; Türk arazisinde Türk mümessilile ve Yunan arazisinde Yunan mümessilile, bilittilâf yeniden bir araya cem'olunacak kafile mezarlıkların ve tesis edilecek izam mahzenleriyle abidatın mevkiilerini tayin eylemek; ve işgal edilen sathı zarurî olan haddi asgariye tenzil suretile işbu mevakiin hududunu tahdit etmek;

3- Kendi tebaaları için tesis edilmiş veya edilecek metfenlerin, mezarlıkların, izam mahzenlerinin ve abidatın kat'i plânlarını mensup oldukları Hükûmetleri namına Türkiye ve Yunan Hükûmetlerine tebliğ etmek vazifelerile mükellef olacaklardır.

MADDE 131

Kendilerine arazi tahsis olunan Hükûmetler işbu araziye yukarıda zikrolunandan gayri surette istimal etmemeği ve istimale müsaade eylememeği, taahhüt eylerler. Mezkûr arazi deniz kenarında vaki ise sahili arazinin tahsis bulunduğu Hükûmet tarafından her hangi askerî bahrî veya ticarî hiç bir maksat için istimal edilemeyecektir. Üzerinde metfenler ve mezarlıklar teessüsünden vazgeçilecek ve abide rekzi için istimal edilmeyecek olan arazi yine Türkiye veyahut hale görür Yunan Hükûmetine kalacaktır.

MADDE 132

128 incideki 130 uncuya kadar olan Maddelerde zikrolunan arazinin Britanya, Fransa ve İtalya Hükûmetlerine müebbeden ve tamamen ve kâmilen müstefit olmaları için tahsis edilmelerine ait teşriî veya idarî tedabiri lâzime 130 uncu Maddenin ; üçüncü fıkrasında beyan edilen tebliği takip edecek olan altı ay zarfında, Türkiye Hükûmeti ve Yunan Hükûmeti tarafından ittihaz edilecektir. Eğer istimlâkât lâzım gelirse işbu istimlâklar Türkiye ve Yunan Hükûmetlerine ait arazi üzerinde mütekâmil mezkûr Hükûmetler marifetile ve masarifi kendilerine ait olmak üzere icra edilecektir.

MADDE 133

Britanya, Fransa ve İtalya Hükûmetleri tebaalarının metfen ve mezarlıklarının ve izam mahzenlerinin ve abidelerinin tesis, tanzim ve idaresini münasip gördükleri her hangi vasıtai icraiyyeye tevdiide serbest olacaklardır. İşbu vesait mahiyeti askeriyeyi haiz olmayacaktır. Metfenlerin yeniden birleştirilmesini ve mezarlık ve izam mahzeni tesisini temin için lâzım addedilecek olan ihracı emvat ve nakli eşsat ile kendilerine arazi tahsis edilen Hükûmetlerce vatanlarına iadesi icap edeceğine hükmolunacak emvatin ihraç ve eşsadin nakli keyfiyetlerine tevessül ettirmek hakkını yalnız bunlar haiz olacaklardır.

MADDE 134

Britanya, Fransa ve İtalya Hükûmetleri Türkiyede kâin metfenlerinin, mezarlıklarının, izam mahzenlerinin ve abidelerinin tebaaları meyanında tayin edilmiş bekçiler tarafından muhafazasını temin ettirmek hakkını haiz olacaklardır. Bu bekçiler Türkiye memurini tarafından tanınacaklar ve metfenlerin mezarlıkların ve abidatın muhafazasını temin için mezkûr memurların muavenetine mazhar olacaklardır, bu bekçiler hiç bir sıfatı askeriyeyi haiz olmayacaklar ve fakat şahıslarının müdafaası bir revolver veyahut otomatik tabanca ile müsellâh olabileceklerdir.

MADDE 135

128 inciden 131 inci Maddeye kadar olan Maddelerde zikrolunan arazi Türkiye ve Türkiye memurini veya hale göre Yunanistan ve Yunan memurini tarafından hiçbir nevi bedeli icara, resme veya vergiye tâbi tutulmayacaktır. Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri mümessillerile meftenleri, mezarlıkları, izam mahzenlerini ve abidatı ziyaret arzusunda bulunan eşhas için oralara duhul her zaman serbest olacaktır Türkiye Hükümeti ve Yunan Hükümeti mezkûr araziye musil olan yolların idare ve muhafazasını müebbeden deruhde edeceklerdir.

Türkiye Hükümeti ve Yunan Hükümeti marûzzikir meftenlerin, mezarlıkların, izam mahzenlerinin ve abidatın idare veya muhafazasına memur eşhasın ihtiyacı ve arazisinin iskası için lâzım olan miktarda suyu terarik edebilmeleri zımında Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetlerine her türlü teshilatı bahşetmeği taahhüt ederler.

MADDE 136

Britanya, Fransa ve İtalya Hükümetleri, Türkiyeden ayrılan arazide bulunanlar dahi dahil olmak üzere, kendi hükümlerine tâbi arazide meftun bulunan Türk asakiri beriye ve bahriyesi için meftenler, mezarlıklar, izam mahzenleri ve tezkiri namına mahsus abidat tesisi zımından 128 inci ve 130 ücudan 135 inciye kadar olan Maddeler ahkâmından istifade eylemek hakkını Türkiye Hükümetine bahş etmeği taahhüt ederler.

3. Ahkâmı umumiye.

MADDE 137

Tarafeyni Âliyeyni âkidiyn arasında hilâfına tekarrür eden ahkâm müstesna olmak üzere 30 teşrinievel 1918 tarihinden itibaren işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ına kadar İstanbulu işgal eden Devletler tebaalarının, ecnebilerin veya Türk tebaasının hukuk, emval ve menafine ve bunlardan her birinin Türkiye memurini ile olan münasebâlerine dair mezkûr Devletlerin memurları tarafından veya onlarla bilittifak ittihad olunan kararlar veya ita edilen evamir muteber addolunacak ve bunlardan dolayı mezkûr Devletler veya memurları aleyhine hiç bir talep dermeyan edilemeyecektir.

Balâda mezkûr mukarrerat veya evamirden dolayı duçar olan bir zarardan münbais diğer kâffe metalî Muhtelit Hakem Mahkemesine tevdi olunacaktır.

MADDE 138

Affiumumiye dair bu günkü tarihli beyannamenin dördüncü ve altıncı bentleri ahkâmına hâle gelmemek şartile, mevaddı adliyede 30 teşrinievel 1918 tarihinden itibaren işbu Muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ına kadar, Türkiyede, İstanbulu işgal eden Devletlerin hâkimleri, mahkemeleri veya memurini tarafından ve kezalik 8 kânunuevel 1921 tarihinde teşkil olunan Muhtelit Encümeni adli canibinden Türkiyede sadır olan mukarrerat ve evamir, tedabiri icraye dahil olmak üzere muteber olacaktır.

Şu kadar ki bir askerî mahkeme veya bir polis mahkemesi tarafından mevaddı hukukiyeye dair sadır olan bir kararı adliden dolayı efrattan biri lehine duçar olduğu bir zararın tamiri zımında diğer bir fert canibinden bir talep dermeyan olunduğu takdirde işbu talep Muhtelit Hakem Mahkemesinin tetkikine arz olunacak ve o da icap ederse bir bedeli tazmin tediyesine hükme ve hatta bir iade muamelesini emir edebilecektir.

MADDE 139

Mülki, adli veya mali idarelere ait ve idarei evkafa müteallik olup Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan bir toprağın Hükümetini munhasıran alâkadar eden ve Türkiyede bulunan evrak, defatir, plânlar, senedat ve diğer her nevi vesaiik ve bilmukabele bunlardan Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan arazide bulunup Türkiye Hükümetini munhasıran alâkadar edenler her iki taraftan mütekabilen iade olunacaklardır.

Balâda beyan olunan evrak, defatir, plânlar, senedat ve diğer vesaiika vaziyet olan Hükümet, kendisini dahi bunlarla alâkadar addediyorsa, onları kendisi muhafaza edebilecek, ve ancak alâkadar Hükümete, talep üzerine bunların fotoğraflarını veya musaddak suretlerini ita ile mükellef olacaktır.

Gerek Türkiyeden ve gerek arazi münekkeden götürülmüş olan evrakın, defatirin, plânların, senedatın ve diğer vesaiikin asılları munhasıran alındıkları araziye müteallik buldukları takdirde mütekabilen iade olunacaktır.

İşbu muamelâtın mütevellit masarifi talip olan Hükümete ait olacaktır.

Ahkâmı anife, eski Osmanlı İmparatorluğuna ait olup 1912 senesinden sonra Yunanistana intikal eden kazalarda kâin emlak ve araziye veya evkafa müteallik defatire dahi aynı şerait tahtında mabihüttatbiktir.

MADDE 140

Türkiye ile diğer Düveli âkide arasında esnayı harpte ve 30 teşrinievel 1918 tarihinden mukaddem mütekabilen icra olunan iğtinamati bahriye yekdiğerlerine karşı hiç bir talep ve iddiaya mahal vermeyecektir. İstanbulu işgal eden Devletler tarafından tarihi mezkûrden sonra mütarekenin ihlâli sebebiyle zabıtlar hakkında dahi aynı hüküm caridir.

Şurası mukarrerdir ki İstanbulu işgal eden Devletlerin Hükümetleri ya Türkiye Hükümeti tarafından 29 teşrinievel 1914 tarihinden 1 kânunusani 1923 tarihine kadar kendi limanlarında veya işgal ettikleri limanlarda kullanılmış olan her nevi merakibi bahriye, hacmı istiabisi az sefain, yatlar ve mavunalar hakkında gerek mezkûr Devletlerin Hükümetleri ve tebaaları canibinden ve gerek Türkiye Hükümeti ve tebaası tarafından hiç bir talep dermeyan olunmayacaktır. Maahaza işbu hüküm, affi umumiye dair bu günkü tarihli beyannamenin altıncı bendi ahkâmını ihlâl etmediği gibi 29 teşrinievel 1914 tarihinden mukaddemki hukuka müstenit olarak efrat tarafından efradı saire aleyhine vaki olabilecek metalip ve müddeiyata da halel getiremeyecektir.

Kuvayi Yunaniye tarafından 30 teşrinievel 1918 tarihinden sonra zaptolunan Türk bayrağına hâmil sefain Türkiyeye iade olunacaktır.

MADDE 141

İşbu Muahedenin yirmi beşinci Maddesinin ve 28 Haziran 1919 tarihi Versay Sulh Muahedesinin 155 inci ve 250 inci ve 440 inci Maddelerinin ve keza sekizinci kısmının (Tamirat) üçüncü lâhikasının cümlei tatbikatından olmak üzere elhaletü hazihi vaziyet bulunan müttetik Hükümetlerin rızası lâhik olmaksızın, esnayı harpte Alman Hükümeti veya tebaası tarafından Osmanlı Hükümeti veya tebaasına devir ve ferağ edilmiş olan Alman sefaininin Kâffesine müteallik olarak Alman Hükümetine veya tebaasına karşı terettüp edebilmiş olan her gûna taahhütten Türkiye Hükümetinin ve tebaasının ibra edilmiş oldukları beyan olunur.

Türkiye ile kendi yanında harbetmiş olan diğer Devletlerin münasebatında dahi, icap ederse aynı hüküm cari olacaktır.

MADDE 142

Yunanistan ile Türkiye beyinde Rum ve Türk ahalinin mübadelesine dair 30 kânunusani 1923 tarihinde aktolunan hususî Mukavelename, mezkûr iki Tarafı Âliî âkit arasında, işbu Muahedename muharrer olduğu takdirde haiz olacağı kuvvet ve kıymetinin aynını haiz olacaktır.

MADDE 143

İşbu Muahedename mümkün olduğu kadar kısa bir müddet zarfında tasdik edilecektir.

Tasdiknameler Pariste mevdu ve mahfuz olacaktır.

Japon Hükûmeti tasdikın icra edilmiş olduğunu Paristeki mümessili siyasîsi vasıtasile Fransa Hükûmeti Cumhuriyesine bildirmekle iktifa edebilecek ve bu takdirde Muahedenameyi mümkün olduğu kadar süratle tevdi edecektir.

Düveli mümziyeden her biri işbu Muahedeyi, kendi tarafından imza edilmiş ve Lozan Konferansının senedi nihaîsinde zikir ve tasrih olunmuş olan Senedatı saire ile birlikte-eğer bunlar bir tasdiki istilzam ediyorsa-tek ve aynı vesika ile tasdik edecektir.

Bir taraftan Türkiye, diğer taraftan Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, veyahut aralarından üçü tasdiknamelerini tevdi eder etmez ilk tevdi zabıtnamesi tanzim edilecektir.

Bu ilk zabıtnamenin tarihinden itibaren Muahedename bu suretle onu tasdik eden Tarafeyni Âliyeyni âkideyn arasında mevkiî mer'iyete girecektir. Diğer Devletler için, tasdiknamelerinin tevdi tarihinde, müteakiben mevkiî mer'iyete girecektir.

Şu kadar ki Yunanistana ve Türkiyeye müteallik olmak üzere, birinci Maddenin ve ikinci Maddenin 2 numaralı fıkrası ile beşinciden on birinci dahil olmak üzere işbu Maddeye kadar olan Maddeler ahkâmı, Yunan ve Türkiye Hükûmetleri kendi tasdiknamelerini tevdi etmeleri akabinde işbu tarihte balâda beyan olunan zabıtname henüz tanzim edilmemiş olsa bile, mevkiî mer'iyete girecektir.

Fransa Hükûmeti tasdiknamelerin tevdi zabıtnamelerinin musaddak birer suretini bilcümle Düveli mümziyeye verecektir.

Tasdikan ilimkâl marûzzikir Murahhaslar işbu Muahedenameyi imza etmişlerdir.

24 temmuz bin dokuz yüz yirmi üç tarihinde Lozan da yalnız bir nüsha olarak tanzim edilmiş olup bu nüsha Fransa Hükûmeti Cumhuriyesi mahzeni evrakına vaz'edilecek ve Hükûmeti mezkûre Düveli âkideden her birine musaddak birer nüshasını tevdi edecektir.

Horace Rumbold
Pellé
Garroni
G.C. Montagna
K. Otchiai
E.K. Venisélos
D. Caclamanos
Constantin Diamandy
Constantin Contzesco

M.İsmet
Dr. Rıza Nur
Hasan